

5
Maali Reinwald.



Hiline kahetsus.

Sisukõn:

1. Hiline kahetsus.
2. Eksam.
3. Lõbus sõda.
4. Tööperemees.
5. Nali.

Sind 15 kop.

R. Koppeli trükk ja kirjastus, Surjewitsk.

Giline kahetsus.



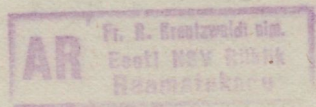
Kirjutanud

Maali Reinwald.



Trükitud „Olewiku“ — R. Koppeli — trükitojas.

Дозволено цензурою. — Юрьевъ, 16 Февраля 1904 г.



916

Hiline kahetsus.

Kirjutanud Maasi Reinwald.

I.

Armas õde!

Ena on väga haige. Mul ei ole kedagi, kes süüa teeks või ema talitaks. Kui võimalik on, saada mulle sealtpoolt niikauaks mõni tüdruk, kui ema terweks saab. Siin on mulle kõik võerad. Ära siis minu palwet mitte täitmata jäta.

Terwisi sulle ja sinu kaasale.

Sinu wend Jakob.

Luike perenaine, kes jeda kirja oma mehele ette luges, pani läbiloetud kirja laua peale ja ütles:

— Noh, mis siis sina nüüd sellest asjast arwad. Mina ei tea küll, mis ma peaksin tegema. Tüdrukuid ei või ma ometi linu rabamast ära võtta, ega sinna saata, ja muud kedagi ei tea ma ka siin kuskil olemat.

— Mis minagi tean arwata. Kui ema haige on, siis on ta ikka hädas küll.

— Wahest ehk läheks Viisi, — arwas perenaine wäheste mõtlemise järele.

— Viisi ei saa ju ära minna, kes siis niikaua isale süüa teeb?

— Kas ta siis ometi niikaua meie juures ei või süüa. Üks kõik, kuidas meie selle aja läbi saame, kui Viisi aga läheks. Võib olla, saab ema warsti terweks, siis tuleb ta koha jälle tagasi.

— Enta ka juba wana inimene, kes teab, kas saabki enam terweks.

— Noh, kui ta ära sureb, siis wõtab Jakob muidugi naise. Ei tahaks küll sugugi seda, et ema ära sureb.

Perenaine pühkis põlle nurgaga silmi.

— Ära nüüd kobe jälle nutma hakka. Mine räägi parem Liisiga, kui arwab. Mina pean ära rehealla minema. — Seda üteldes tõusis peremees laua juurest üles ja läks kambri st wälja.

Perenaine wõttis laua pealt kirja, et teise kambri minna, kus wanaisa oma tütre Liisiga elas. Nende kambri ukse ette jõudes jäi ta wäheks ajaks seisatama, nagu oleks ta kartnud sisse minna.

Peremehe isa oli väga pahur wanamees, nii et minijas ial midagi tema tahtmise järele teha ei saanud. Ikka oli temal midagi laita. Ütski söök ei maitsetunud talle, ühtegi riidet, mis perenaine talle teha laskis — ta oma naine oli juba ammu surunud — ei wõtnud ta wastu, üteldes, et see riide talle kitsas wõi lai olewat. Sellepärast siis anti talle talu poolst toidumoonna ja tütar tegi talle sööki. Sel wiisil oli siis minijas isast täiesti lahti ja kui ta wähest kuulis, et wanamees ka oma tütrega ülitsetes, siis rõõmustas ta salaja selle üle, et Liisi mitte mehele ega kuhugile mujale isa juurest ära ei läinud, sest siis oleks tema rahuline põli ühekorraga otsas olnud. Ja nüüd pidi siis tema ise see olema, kes Liisid isa juurest ära saata tahtis. Aga praegu ei teadnud ta mitte teist nõuu ja ta astus sisse.

Liisi õmbles laua juures, kuna wanaisa küllili woodi äärel olles pika warrega piipu suitsetas.

— Säh, Liisi, loe seda kirja, mis mulle täna toodi, siis näed sa, kui hädas ma praegu olen, — sõnas perenaine neiu juurde astudes ja lahtist kirja tema kätte ulatades.

Rutuga käiswad neiu filmad üle kirja ridade, kuna perenaine asjatundjal pilgul tema pooleli olewat tööd waatas.

— Keda sa siis mõtled sinna saata? — küsis Liisi, kui ta kirja läbi oli lugenud.

— Kas mitte sina ei tahaks minna? — ütles perenaine taha.

— Mina?

Sügam puna kattis häliste Liisi palgeid. Ta kumardas, et sõrmkübarat, mis kõrijedes laua alla kukkus, maast üles võtta.

— Liisi ei saa kuhugile minna, ta peab täna mulle sauna kütma, mul kõik fondid walutawad, — rääkis isa, kes nende kõnest arwas, et perenaine Liisit tänaseks kuhugile saata tahab.

— Mis ja arwad siis sellest? — küsis perenaine Liisilt, wanamehe sõnu tähelepanemata jättes

— Aga see on ju võimata. Isa ei saa ilma minuta ühte päewagi läbi, — wastas Liisi nii tawaja, et ainult perenaine seda kuulis.

— Kui ja ainult üheks nädalitski lähesisid, ehk saame niikaua kuskilt mõne teise, — ajas perenaine wägisi peale. Ole hea laps, ära jäta mind mitte hädasse. Isa pärast ei ole sul tarwis muretseada, küll meie jelle lühikesse aja ikka temaga läbi saame. — Kui ja sauna tahad, isa, siis ma lasen karja-kustil tule sauna ahju panna, — ütles ta siis wanamehe poole pöörates lahelt.

Wanamees urises midagi wastuseks, millest keegi aru ei saanud.

— Mõttele siis nüüd järele, mis ja teed, — ütles perenaine Liisile ja astus siis kambriks wälja.

— Kuhu ta sind tahtis saata? — päris isa. — Küll neil on ka wigurid! Ära kuulagi tema juttu ega mine kuhugile. Mis õigus temal sind kaskida on!

Liisi ei kuulnudki, mis isa rääkis. Ta oli nii sügawas mõttes, et töögi käest julle oli langenud. Pidi ta wannanaise palwet täitma ja jelle haiget ema põetama minema. Kaugele wõerasse kihelkonda, kus perenaise wend kooliõpetajaks oli läinud. Wõeraste inimeste juurde. Aga oliwad nad siis talle wõerad? Wanaemakest oli ta ju mitu korda näinud ja ka Jakob oli enne uue koha peale minekut paar päewa kuigel olnud. „Jakob!“ Meiu tundis, kuidas weri talle palgesse woolas, mis wist sellest tuli, et nõel, mida ta laua sisse tahtis pista, katti ja nõela tükk tema sõrme sisse läks.

Kui ma õige lähesisin. Nädalaks ajaks wõiksin ma ju ometi minna.

— Liisi, ega sa ometi sinna ei lähe, kuhu perenaine sind saata tahab? — küsis isa, kessel sellest kange hirm nähti olewat, tütre juurde astudes.

Liisi tundis oma isa ja teadis, et ta teda minemast ei takistaks, ehk ta küll esiotsja teda piüiab keelata. Wanamees, kes naljalt kellegi inimesega läbi ei saanud, armastas nii wäga oma tütar, et ta teda alati oma tahtmist lastis teha ja uskus, et tütar kõike paremine teab, kui tema.

— Jah, isake, ma lähen küll, aga tulen warsti jälle sinu juurde tagasi, — ütles Liisi, isa kaela ümbert finni wõttes.

— Mis sa nüüd halbid! — piüidis isa pahandada, kuna tal enesel tütre õrnuse üle hea meel nähti olewat. Kui kauaks sa siis ära minna tahad?

— Üheks ainsaks nädalaks. Perenaise ema on haigeks jäänud. Ta palus, et ma niikauaks sinna lähaksin, kui ta mõne teise leiab, keda sinna wõib saata.

— Kas sa ometi sellest aru ei saa, et mina ilma sinuta kuidagi läbi ei saa? Kas sina siis ilma haigete pöetaja oled?

— Aga, isa, mõtle ometi ka seda, kui sul mind ei oleks, kui sa haigeks jääksid ja mitte keegi sinu juurde ei tahaks tulla, kui halb sul siis oleks. Kas lubad mind ikka minna, isake?

— Mine, mine, kui sa minu juttu ei kuule, wõi ma sind wägisi keelata saan! — Seda üteldes astus wanamees woodi juurde ja hakkas tubakat piipu toppima, kuna Liisi toast wälja jookkis, et perenaisele ütelda, et ta walmis on minema. —

Kuus nädalat oli Liisi äraminekuft mööda, kui Luige rahwale ema surmasõnum toodi. Nuttes walmistas perenaine matusele mineku wastu. Teise päewa hommiku wara oli juba hobune ette pandud ja trepi ette aetud.

— Leena, too weel heinu saani, siin ei saa kuidagi kahetsesi istuda, saan on päris tühi, — käs kis perenaine tüdrukut.

— Aga et teie nüüd Liisid enam sinna ei jäta, — ütles wanaisa, kes wälja trepi peale oli tulnud. — Ta lubas ainult üheks nädalaks minna, aga nüüd on sellest juba mitu nädalat mööda, kui ta sinna läks. Ütle talle, mis aru tal ometi on, kui ta enam kodu ei tule. Mul on jukkadele juba suured augud sisse kulunud; ei ole kedagi, kes neid finni nõeluks.

Tüdruk, kes heina sületäiega tuli ja saani aset seadis, hakkas wanaisa wiimseid sõnu kuuldes waljuste naerma ja ütles:

— Küll see wanaisa võib ka tühja juttu ajada! Ise ei lase ta kellegil oma sukke nõeluda, vaid hoiab neid ka böösel jalas, et keegi kätte ei saaks!

— Wanaisa, waata ja siis iluste kodu järele, kui meie ära oleme. Liisi tuleb nüüd muidugi meiega ühes kodu, — ütles perenaine ja tegi, nagu ei oleks ta tüdrukut juttu kuulnudki.

Peremees, kes aidast piitsa tooma oli läinud, tuli tagasi, andis aida võtme wanaisa kätte, istus perenaise kõrvale jaani ja nad sõitsivad minema.

Wanaisa wahtis weel wähe aega neile järele, tõmbas siis kasuka hõlmad koomale ja astus kambriisse.

II.

Ilm tuiskas wahetpidamata. Öhtu oli juba kätte jõudnud, kui matuselised, kes Kalda kooliõpetaja ema wiimsele puhkepaigale oliwad saatnud, koolimajasse tagasi jõudsiwad, kus nad poole ööni ja mõned ligi hommikuni wiibisiwad. Minult Luige rahwas, kui ligidalt sugulased, oliwad bööseks sinna jäänud.

Liisi oli neid magama saatnud ja siis ka ise oma tuppä woodisse läinud, aga erutus ja kõiksugu mõtted ei lastnud tal magama jääda, ehk ta küll juba mitu ööd ilma uneta oli olnud. Homme siis pidi ta siit, kus tal liihikese ajaga kõik nii armsaks ja koduseks oli saanud, lahkuma. Selle asemel, et koduminekü üle rõõmu tunda, tungisiwad pisarad wägisi ta filmadesse. Liisi nuttis ja peitis pea sügawale padja sisse. Oh, kui ta weel siia jääda oleks wõinud! Aga ei, wennanaine oli ütelnud, et nad nüüd ühes kodu lähewad. Ta oli siin haige ematse põetamisega küllalt waewa näinud, aga mitte kordagi ei wäsinud ta ära teda talitamast. Tänuks pilk Jakobit filmadest oli teda kõik waewa unustama pannud. Ja nüüd ei pidanud ta enam kunagi Jakobit, kes talle nii armas oli, näha saama. Oh, kui ta parem sugugi siia ei oleks tulnud!

Kui Liisi wiimaks pea üles tõstis, paistis päite juba aknast sisse. Nuttu kargas ta woodist välja. Tarwis oli toad korraks seada ja filmad ära peseda, et teised pisarate jälgi ei märkaks. Nad ei tohtinud mitte sellest aru saada, et tema kodu minna ei tahtnud ja sellepärast nutnud oli.

Waewalt oli ta kõigeega walmis saanud, kui teised ka juba uues tuliwad.

— Niiid on tarwis ruttu hobusele süüa teha ja siis kobe ette rakendada, muidu ei saa meie õhtuks kodu, — ütles Luige peremees kätterätiga nagu kuiwatades. Tee on tuisatud, pea 50 wersta sõita ja niiid saame weel kolmekesi peale.

— Kuidas kolmekesi, ega siis Liisi ometi niiid ära ei lähe? — küsis Jakob, kes peegli ees juukseid kammis.

— Jah, Liisi tuleb niiid ühes meiega kodu, — wastas perenaine, kes parajaste teiseft toast tuli ja Jakobi küsimišt kuulis.

— Aga sa wõid ju ometi mõelda, — kuidas ma üffi läbi saan ja weel niiid peale ema matuste, kui kõik nii tühi ja kole on. Pasa teda wähemalt esiotjagi weel siia jääda, — ütles Jakob õele.

— Minu pärast wõiks ta kui kauaks weel siia jääda, aga sa ei wõi seda arwatagi, misjugune meie wanaisa on. Ta ei annaks mulle siis enam pillugi rahupõlwe.

— Ole ikka hea õde, mis see wanaisa kõne sulle siis ära ei tee.

— Ma saadan sulle ülehomme kodust teise tüdrukku. Sinad on ära rabatud, niiid on neil aega, — ütles perenaine.

— Aga see ei oska siin midagi teha. Liisi on juba kõige asjadega harjunud, — rääkis Jakob.

— Küll sina wõid ka wägli peale ajada, nagu mustlane, ikka pead ja minuft wõidu saama, olgu mis taht asjaga. Sina arwad niiid, et muu keegi enam midagi teha ei mõista, kui Liisi. — Kuule Kaarel, — pööras ta ennast mehe poole, — kui sina isaga rääkimise enese peale wõtad ja Liisi ise ka lubab jääda, siis ei ole ka minul selle wastu midagi.

— Pas ta jääb siis peale weel mõneks nädalaks, küll me isaga ikka õigeks saame, wastas see naeratades.

Mõne tunni pärast sõitsiwad Luige peremees ja perenaine kahekesi kodu poole.

III.

Jälle oliwad nädalad mööda läinud, aga Liisi ei olnud ikka weel kodu tulnud. Wanaisal ei olnud kuski rahu. Päew-päewalt ootas ta teda tulema, aga asjata. Tundide

viisi wahtis ta õue wärawa poole, aga kes sealt mitte sisse ei tulnud, oli Viisi. Küll kahetjes isa, et ta teda minna oli lastnud ja nurises poja ja minijaga, et need tütre kawalusega tema juurest ära olla saanud.

Kuidas oli aga Viisiga lugu? Ta oli kodumineku koguni ära unustanud. Pennates kadusiwad tal päewad, nädalad ja kuud. Weel kunagi enne ei olnud ta nii õnnelik ega rõõmus olnud, kui nüüd. Ta armastas ju Jakobit, armastas teda, nagu neiu ialgi armastada wõib, nii et ta tema eest ka tulest wõi weest läbi oleks läinud, kui seda tarwis oleks olnud. Aga kas Jakob ka teda armastas, sellest ei olnud ta weel aru saanud. Ta oli tema wastu lahke, sõbralik ja hea, aga mitte meelitaja. Ta awaldas neiuale küll jagedaste oma mõtteid ja küsis temalt mõne asja wõi ettewõtte kohta nõuu. Iga õhtu istusiwad nad kahekesi Jakobi toas laua ääres. Viisi tegi näputööd, kuna Jakob siis, kui tal muud teha ei olnud, temale mõnd raamatut ette luges. Kui siis Viisi wiimaks oma tuppä läks ja Jakob weel magama ei läinud, ei saanud ka Viisi magama jääda. Weel kaua oli ta woodis ülewal ja palus, et head inglid tema armsama woodi ümber walwaksiwad.

Iga hommiku, kui sööt juba laual oli, läks ta noortmeeft üles äratama. Et Jakob öösel kaua ülewal oli, ei kuulnud ta enne, kui Viisi tema woodi juurde astus ja ütles, et aeg on üles tulla, mille järele ta kofe jälle kergel sammul toast wälja astus. Jakob oli sellega juba harjunud, sest ka ema oli teda alati hommikul äratanud, et ta kas wõi poole päewani oleks maganud, kui Viisi teda äratama ei oleks tulnud.

Niiviisi oli talw oma tornide, tuisu ja ka kewade oma õiterohkusega mööda läinud, ilma et Viisi neid õieti näinudki oleks. Iga oli talle sõna saanud, et tal enam tarwis ei olegi kodu tulla. Ka selle unustas ta peagi ära. Peale Jakobi ei olnud tema südames enam ühegi muu mõtte jaoks ruumi.

— Tead sa, Viisi, — ütles Jakob kord kõi tema juurde tulles, — üks minu sõber tuleb meie mõisa küllni oma laulukooriga kontserti andma ja palub, et mina ka sellest piduist tegelikult osa wõtaks — ja arwa ära, mis ma mõtlen teha?

— Kust mina seda wõin teada! — vastas Liisi, kes parajaste pada tulelt maha tõstis, punastades.

— Ma tahan elawaid pilta näidata.

— Misjuguiseid?

Praegu ei tea ma weel isegi dieti. Selle üle on tarwis weel aru pidada, aga ühe olen ma juba wälja arwanud. See on näkineiu, kes lainetel kiwi otsas istub, taewakarwa sinises riides ja kuldset kannelt süles hoiab. See pilt saab küll nii tore olema, et kõik imestawad, — rääkis noormees rõõmsalt.

Kui hea meelega Liisi ka teada oleks tahtnud, seda Jakob näkineiuks mõtleb wõtta, ei julgenud ta seda ometi küsida, ehk neil sellest saadit küll mitu korda pidust juttu oli olnud. Oli siin ligibal ilusaid neidusi ja tundis Jakob neid, — ta ei teadnud seda. Wahest ehk wõttis ta tema. Oli see wõimalik? See mõtte waewas alati Liisid, kui ta üffi kodus oli, mis wiimasel ajal õige tihti sündis, sest et Jakob nüüd sagedaste kodust ära läks ja hilja õösel tagasi tuli.

Ühel pühapäewa õhtul istus Liisi ütsi toas laua ääres. Jakob oli jälle kodust ära läinud, üteldes, et ta ühe sõbra poole pidu üle aru läheb pidama. Liisi ei teadnud, kus see sõber oli ja kas Jakob temale üleüldse õigust rääkis. Ta ei teadnud, mis ta selle eest annud oleks, kui ta teadnud oleks, kus Jakob praegu wiibis. Kella peale waadates nägi ta, et aeg kaunis hiline oli. Juba pidi ta magama minema, kui ta trepi peal sammusi kuulis. Nuttu tõi ta sõõgi, mida ta ahjus soojas oli hoidnud, laua peale, enne kui Jakob sisse astus.

— Liisike, — ütles Jakob lahkelt, ja waewad enmast ilmaaegu. Ma saan külas isegi süüa.

Kurwalt lahkus neu toast. Sellest saadik ei olnud enam keegi Jakobit ootamas, kui ta õösel kodu tuli. Liisi oli oma toas woodis, ehk ta küll ei maganud. Ta kuulis igat kellalööki ja teadis, millal Jakob kodu tuli.

Ühel õhtul tuli ta õige wara kodu. Liisi, kes sel korral kõõgis oli, kuulis Jakobit toas rääkimist. Kes see küll peaks olema, mõtles Liisi ja wõttis uudishimulikult tasakesi utse wähe praotile, et näha, kes seal on. Enne weel, kui ta teda näha sai, tundis ta juba healest, et see naabri-perepoeg oli, kes sagedaste Jakobit juures käis.

Liisi waatas läbi ukse lõhe tупpa. Kui ilus oli Jakob selle teise nooremehe kõrwal. Kuid mis asjast nad rääkisiwad, seda tahtis Liisi nüüd kuulda saada.

Wõderas päris Jakobilt üht ja teist asja eelolewa pidu üle järele, kuni üks sõna Liisi terwet tähelepanemist äratas. Ta küsis, kas Jakob juba kohase näkineiu olla leidnud.

— Peaegu küll, — wastas Jakob.

— Mina arwan ta teadwat, kes ta on.

— Koh?

— Teie oma Liisi. Kohajemat ei ole küll siin ligidal kuskilt leida.

Liisi oli kõiki sõnu tähelepanelikult kuulatanud. Nüüd aga pani ta kõrwa uksele weel ligemale ja kuulas hinge kinni pidades. Ta kartis; et teised tema waljut südame tuskumist kuulda wõiwad. Mis saab nüüd Jakob küll selle peale üttema?

— Liisi, — sõnas Jakob pikkamisi, nagu oleks ta iga sõna enne järele mõtelnud. — Ei, sina ei arwanud õieti. Liisil puudub õrn näkineiu ilu. Temal on mustad juuksed, kuna näkineiuil kullakarwalised peawad olema. Kaupmehe Ida tuleb näkineiuks, ma olen teda juba selleks palunud. Ta on noor, waewalt lapskingadest wäljas, kollaste juukste ja sinifilmadega. Tunned sa teda?

— Mits ei tunne, kuid minu arwates on ta edew plikafene, kes seda aega wabest tõsiselt ära istuda ei jõua.

Seda ei kuulnud Liisi enam. Ainult need sõnad kohisewad tumedalt tema kõrwades: Liisi juuksed on mustad, aga tema juuksed on kullakarwalised. Rätt südame wastu surudes, langes ta kummuli woodi peale. Palawad pisarad woolasiwad tema filmadest. Kii ei olnud ta weel kunagi nutnud. Lootus, tema alaline truu seltsiline, oli tema juurest ära põgenenud ja meeleheitmise oma asemele saatnud. Oh, kui see kõik ainult unenägu oleks olnud! Kui ta ialgi Jakobit ei oleks näinud! Aga oli see siis Jakobi jüü, et ta teda ei armastanud, waid ilusat sinifilmalist Idad. Ta ei olnud ju temale ainja sõnaga mingit lootust annud, mille eest ta teda süüdistada oleks wõinud. Kuid olgu tal süüdi wõi olemata, kauem ei tahtnud ta enam siia jääda. Pidu, ilusat Idad, mitte kedagi ei tahtnud ta enam näha. Kodus wanaisafese

juures, kes temast kedagi kallimaks ei pidanud, seal oli tema õige koht. Seal võis ta jüda jälle endist rahu leida.

Waeuast kuldasiwad esimesed koibutiired taewa serwa, kui Liisi juba täiesti riides rentniku tuppa astus, selle naist palus kooliõpetajale hommikuks süüa teha ja ütelda, et tema kodust sõna olla saanud, mis teda wiibimata kodu minema olla sundinud. Ta ise ei tahta teda nii wara äratada. Naine lubas, ehk ta küll kõige selle üle näis imestawat.

Kergel sammul ruttas Liisi wärawast wälja, maanteed mööda edasi, ilma, et ta enam kordagi tagasi oleks waadanud.

Jakob ärkas hilja unest. Tujaselt tõusis ta woodist üles. Kõik toad oliwad tühjad. Kuhu Liisi ometi pidi olema läinud, et ta teda kusagil ei leidnud.

Wiimaks ilmus rentniku naine, tõi talle süüa ja rääkis, kuhu Liisi oli läinud. See pani teda weel rohkem imestama. Et ta kodust mingit sõna oli saanud, see oli wale. Mis põhjus pidi aga niisugusel ajalal äraminekul olema, sellest ei suutnud ta kuidagi aru saada.

Päew oli Jakobi meelest hirmus pikk ja aeg nii igaw. Ei olnud kedagi, kellega ta oleks rääkinud, ehk kelle käest ta midagi oleks wõinud küsida. Sööb, mis rentniku naine talle tõi, ei maitsemud talle sugugi. Kõik asjad oliwad talle wastumeelt. Ta oli Idaga millegi üle weel läbi rääkida lubanud, kuid praegu ei olnud tal ka sinna minna lusti. Wiimaks ometi tuli õhtu. Ta heitis woodi, aga ka uni ei tulnud. Nüüd ei olnud enam Liisid, kes hommikul tema woodi ette oleks tulnud ja teda pehmel healel üles tulla käskinud.

Reisböö oli juba mööda, aga ikka weel wahtis Jakob lahtistel silmil pimedasse öösse ja kuulas tuule mühijemist, mis läbi seina nii kaeblikult tema kõrwadesse kostis.

IV.

Kes suudaks küll wanaisakeste rõõmu kirjeldada, kui Liisi õhtul ilma teadmata ja ootamata kodu tuli. Unustatud oli nüüd kõik, mis ta tütre äraolekul oli kannatanud. Unustatud see, et ta teda enam kodu tulla ei olnud käskinud.

— Ega sa ometi päris ära ei tulnud? Sa lähed ikka weel tagasi? — küsis perenaine Liisilt, kui nad ainult kahetsegi toas oliwad.

— Ei lähe enam! Mind ei ole sinna tarwis! —
wastas Liisi.

Imestades waatas perenaine tema otja. Liisi healel
oli iseäralik kurblik kõla.

— Sa oled nutnud, Liisi, — päris ta kaastundlikult. —
Ütle ometi, mis teil seal oli ja mikspärast sa ära tulid?
Kas Jakob sulle midagi halba ütles wõi tegi.

— Ei teinud. Tema on kõige parem inimene, fedu ma
fiinamaale olen tunnud, — wastas Liisi waewalt kuuldawalt.

— Sa ei räägi õigust, Liisi, waid piüiad mind sellega
petta, et sa Jakobit kiidab. Kui ta hea oleks olnud, miks
ja siis nii kurb oled?

— Ma nägin minewal öösel halba und ja arwasin
siis, et isa haigeks on jäänud. Kõik tee oli mul sellest
lange hirm, — rääkis Liisi.

Eht perenaine küll Liisi juttu ei uskunud, ei pärinud
ta siiski enam millegi üle järele. Ta sai aru, et tema käest
tõtt teada ei saa.

— Ma ei ole ammugi enam nii hästi magada saa-
nud, kui täna öösel, — ütles wanaisa teisel hommikul
woodist üles tulles.

— Selle röömu pärast, et Liisi kodu tuli, said sa
nüüd magada! — lausus poeg.

— Röömu pärast ja ase oli ka nii pehme, et nagu
sulgebe sees magasin. Kõwa aseme peal hakkawad mul kõik
fondid walutama.

— Kuule, Liisi, kuidas isa kiidab, et sina temale pehme
aseme oled teinud, — ütles wend sisse-tulewa Liisile.

Liisi naeratas nukralt. — Isa kiidab ikka üleliia, —
ütles ta woodi juurde minnes, et tekki sinna peale laotada. —
Täna on tarwis uut põhku koti sisse ajada, siis alles saab
tal pehme ase.

— Täna ei mäsja küll põhku ajada, — arwas pere-
naine, kes wäljas lahtiise akne all seisis. Sellest ei olegi
weel kaua aega, kui sinna põht sai aetud. Kui nisu-rehe
ükskord maha pekstame, siis saab häid pehmeid õlgi.

— Olgu siis minugi pärast, — wastas Liisi luuda
kätte wõttes, et pörandat pühkima hakata.

Teised läksiwad wälja ja Liisi jäi üksi kambrisse. Kui
wõeraks oliwad kõik asjad selle aja sees, mil ta kodust ära

oli, temale jäänud. Laud, woodi, kõik oliwad teise paika tõstetud, afne eest kardinab ära võetud ja tema roos, mida ta alati kõige suurema hoolega oli ravitsenud, oli afne pealt ära pimedasse kambri nurka viidud, kus ta juba peaaegu ära oli kuiwanud, sest teda ei olnud wist ammugi enam kastetud. Miski asi ei olnud enam endine, ka neiu enese südagi, aga ometi wanaisakeste armastus tema wastu oli weel niisamasugune, kui siis, kui ta kodust ära oli läinud. See ei olnud waheajal mitte muutunud. Nüüd oli siis ka tema kohus seda armastust kõige suurema hoole ja õrnusega tasuda, wanaisale tema wiimaseid elupäewi rõõmsaks ja õnneliseks tehes. Weel ei olnud see hilja, aga kui pea oleks see hiljaks jääda wõinud, sest isa oli juba wana, tema elupäewad wõisiwad juba loetud olla.

Walus ohke tõusis Riisi rinnust ja palawad pisarad langefiwad poolkuiwanud roosi warre peale, mille küljest ta kollaseks läinud lehti ära korjas.

V.

R. mõisa küün oli kaskedega ilusaste ära ehitud. Küüni katusel lehwis lipp, mis rahwale, kes salga kaupa sinna poole ruttas, näitama pidi, kus kohal pidu peetakse.

Ilm oli ilus. Piduandjad oliwad rõõmsas tujus, sest weel oli pidu alguseks mõni tund aega, aga ruumikas rehi oli rahwast juba pooleli täis. Nüüd ei olnud neil enam tarwis karta, et nende kulud tasutud ei saa.

Kärmelt astus ilus sirge noormees, roosa pidumärk rinnas, inimeste hulgast läbi ühe wedruwantri juurde, mille pealt praegu kaks naisterahwast maha astufiwad.

— Miks te nii hiljaks jäite, ma kartsin juba, et te enam ei tulegi, — ütles ta mõlemate naisterahwastele kätt andes. Dodake, küll ma seon teie hobuse kõwaste finni. — Seda üteldes wõttis ta ohjad enese kätte.

— Kas teie siis juba mind ootasite? — küsis noorem naisterahwas nooreltmehelt naeratades, kes hobuse seadmisega walmis oli saanud.

— Jah, ammu juba.

— Kas kuuled, mamma, et mind juba oodati ja sina ei tahtnud ifka weel kodust tulema tulla, waid ütlesid, et aega weel küllalt olla.

— Kuule nüüd, wõi neil sinust siis mõni häda oli! Kui ja ei oleks tulnud, oleks mõni teine jälle sinu asemel wõetud ja kõik oleks hea olnud.

Küüsiwalt wiibisidwad neiu filmad nooremehe peal, nagu ootaks ta, et see emale tema eest wastaks.

— Ka kõige paremal tahtmisel ei oleks meie teist neidu leidnud, kes teie tütre asemel oleks wõinud olla, — ütles noormees.

Mõlemad naisterahwad naeratasidwad heal meelel.

— Lähme siis, mis me siin veel aega wiidame, — sõnas noormees neiu käest kinni wõttes, et teda wanfrite wahelt läbi wiia.

— Mamma, wõta ja minu asjad wanfrit oma kätte, — ütles neiu tagasi waadates.

— Need riided, mida teil tarwis tuleb, wõtke oma kätte. Mamma ei tule meiega ühes, waid lähneb koha eesmesesse platfi. Pärast ei ole seal ehk enam ruumi. — Seda üteldes astus noormees wanfri juurde tagasi, wõttis oma taskust ühe pileti ja andis selle wanema naisterahwa kätte.

— Laske olla, — keelas see, — ma wõin ju isegi pileti osta, — kuid wõttis selle ikka wiimaks wiisakalt tänades wastu.

Neiu wõttis wanfrit oma riided, mis ühe walge rätiku sisse kokku olidwad köidetud, kätte, ja üheskoos astusidwad nad siis läbi rahwahulga edasi.

— Kes need õige peaks olema? -- küüsiwad mitmed oma kõrwal olevate inimeste käest.

— See on meie kooliõpetaja ja kaupmehe Ida, — ütles üks neiu teisele ja warsti oli juba paljudel teada, kes nad olidwad.

— Küll on ilus paar, — ütlesidwad inimesed uudishimulikud pilkudel neile järele wahtides.

Õsimene pidujärf, laulud ja näitemäng, olidwad juba mööda. Rahwa poolt ei olnud neid mitte wäga waimustatult wastu wõetud.

Nüüd, arwata pooletunnilise wahetaja järele, tõmmati pikkamisi eesriie üles. Näitelawal istus murueit wäikestest lilledega ehitud tütarlastest ümber piiratud. Juba see pilt oli ilus, kuid ta ei saanud kaugelgi weel teise pildi wastu.

Halli kiwi peal wesiwooside keskel istus imeline ilus näfineiu. Rahtijed juuksed lainetasidwad nagu kuldnarmad üle

püha ja õlade alla. Taewakarwa siniseid riideid hoidis hõbedane pael keskelt koos. Tema rinda ehtis kimbuke weeroosijä. Pead wähe käe najale toetades, wahtis ta ükssilmi kaugusesse, kuna teine käsi kandle keeltele wiibis. Punane bengaali walgus puistab nõiduwat helki näkineiu ümber, kes selles olekus sarnastamata ilus oli. Rahwa hulgast kostsiwad imestusehüüded ja kui eesriie langes, ei tahtnud tormiline kateplagin enam otsa lõppeda.

Seeal tömmati jälle riie üles ja wotamata ilus pilt paistis waatajatele wastu.

Roosikarwalises poolhämarias walguses wiibiswad kaks õnnelikult inimest, noormees ja neiu, kasa teine teise õlal hoides. Need oliwad koit ja hämarik, kes aastas üks ainuke kord kokku saawad, kelle õnneaeg nii wäga lühikene on. Paari filmapilgu pärast wajuksiwad mõlemate käed teine teisest kaugemale ja eesriie langes maha.

See pilt oli wiimane, aga rahwa waimustus oli nii suur, et nad kuidagi weel piduhoonest lahkuda ei tahtnud.

— See oli weel pilt, wõi õigem ütelda, need oliwad weel pildid, mida maksis waadata, — rääkiswad inimesed. Iseäranis kaks wiimast pilti oliwad igati heale meeldinud.

— Ma ei tea, kuidas ma sind küll pean tänama, — ütles Jakob i sõber, pidu toimepaneja, Jakob i juurde tulles. Sinu wäljamõeldud pildid oliwad tõesti imeilusad. —

Jakob waatas enese ümber, tema filmad näiswad kedagi otsiwad. — Ära täna mitte mind, waid seda neidu seal, temale oleme nende ilusate piltide eest tänu wõlgu, — ütles ta Ida peale näidates, kes ühe nooremehega elawalt juttu ajas.

— Ah, see oligi siis see näkineiu, küll ta oli ilus! Tõe poolest, ma pean kohe teid tänama minema.

Sõber läks ja Jakob jäi jälle üksi. Ta nägi, kuidas tema näkineiu warsti kõikidest ümber piiratud oli ja kõigilt kiitust kuulis, mis talle ka wäga näitas meeldiwat. Jakobile aga ei olnud see wist mitte meele järele. Kõrmelt astus ta nende juurde ja ütles:

— Mis te weel aega wiidate. Lähme õhtusöögile.

Kõik oliwad sellega nõuus ja ühekoos läksiwad pidu- tegelased lähemasse talusse, kuhu Jakob nende jaoks õhtu- söögi walmis oli tellinud.

Oli juba hommiku suur walge, kui rõõmus seltskond koost lahkus ja ka Jakob kodu poole sammus. Nüüd oli see pidu ometi ükskord möödas. — Õnnetundmus täitis Jakobi rinda selle peale mõeldes. Ilus Ida armastas teda tõesti, see oli kindel. Ta oli ju nii armsalt tema otsa waadanud ja jumalagajätmisel nii õrnalt tema kätt pigistanud.

Hea meelega oleks Jakob praegu oma ülewoolawast õnnest kellelegile jutustada tahtnud, aga kellele? Ei olnud enam Liisid, kellele ta seda rääkida oleks wõinud.

Mida ligemale ta kodule jõudis, seda rohkem tõusis tema filmade ette kahwatanud kurbliku neiu pilt, kes nüüd enam kodus teda ootamas ei olnud.

Jakobil oli meel iseenele peale paha, et ta ka praegusel filmapilgul Liisi peale pidi mõtlema, et ta teda igalpool tundis pundumat, et ta kõige paremal tahtmisel teda unustada ei wõinud.

VI.

Oli imeilus sügisene õhtu. Pünades wajus päike kaugete metsade taha, kuhu ta wiimaks täiesti kadus. Igalpool nurmedel olivad inimesed päewal maha-niidetud wilja kottukandmisega fibedaste ametis. Külatänawas, kust karjad pikas rongis kodu poole tuliwad, kostiswad karjalaste heledad hülled. Sellest hoolimata, et päike juba looja oli läinud, walitses igalpool weel täieline elatus.

Ka Luige perenaine talitas kärmelt omas õues. Ta otsis puuriidast kõige kiuwemaid puid, lõhnus need peeneks ja wiis kööki. Küüris liiwaga kastrolisi, pannisi ja muid kõögiriistu, et need hästi ilujad ja heledad oleksiwad. Siis wõttis ta kapist neli paari kõige uuemaid tassisi, et neid puhta rätiga weel üle pühkida, pani neli paari kahwliisid ja nuge teiste hulgast ise paika ära, et sealt siis pärast hea kae järele wõtta oleks.

Tema näost ja olekust wõis kohe aru saada, et Luigele täna mõnd iseäralist wõerast oodati.

— Mati, — hüüdis ta karjapoissi. — Mine, kutsu Liisi nurmelt kodu. Lehmad on liipsa ja tarwis weel üht

ja teist toimendada, pime warsti käes, mis ma üffi weel ära jõuan teha.

Tüki aja pärast tuli Liisi õue wärawast fiske ja pani reha, mis tal käes oli, aia najale. Siis astus ta pikkamisi ja nagu wastu tahtmist kambriksje.

— Aga Liisi, mis sa ometi mõtled, ei tule ega tule ilma kutsumata nurmest kodu, — rääkis perenaine temale läwe peale wastu tulles. — Kas sul siis niüüd täna weel tarwis oli nurme minna, aga wõi sa minu keeldu kuuled! Ma olen terwe päew ühest teise jooksnud, nii et jalad walutawad, aga weelgi on tegemist küllalt. Mine niüüd wõta oma kastist kaks kõige ilusamat lina, pane laudade peale ja siis sea kõik muud asjad toas iluste korda. Ma lähen lehma liipsma.

Kurblik naeratus lehwis Liisi patgel, perenaise hoolitsemat kõnet kuuldes, siis astus ta sõnalausumata temast mööda.

— Minu mõistus ei suuda küll sellest inimesest aru saada, — pomises perenaine liipsikuga lauda poole minnes.

Liisi tõi kastist linad, laotas laudade peale ja tegi siis weel üht ja teist asja, nagu perenaine oli käskinud. Seda kõik tegi ta masinlikult, ilma wähemagi elawufeta. Kui ta kõigega walmis oli, tegi ta akne lahti ja astus läbi akne aeda, sest toa umbses õhus oli tal raske hingata.

Kias oli kõik wainne. Kosutaw jahe õhk lehwis läbi wiljapuude Liisile wastu. Akne all peenra peal õitfesiwad magusaste lõhnewad roosid. Ülewal kõrgel taewawõlwiil särasiwad heledad tähed. Öhtu oli ilus.

Kuid kõik see tegi Liisi weel kurwemaks, kui ta enne oli. Kaks aastat oli sellest mööda, kui ta kodu tagasi oli tulnud ja selle kase aasta sees oli Liisi palju kurwemaks ja tõssemaks läinud, sest selle aja sees oli ta palju muret ja südamewalu tunda saanud. Isa oli pärast tema kodutulekut ainult pool aastat elanud ja siis silmad igawese unele kinni pannud. Liisi oli teda tõsiseft südameft kahetjenud ja leinanud, aga kahetjus ja lein ei anna meile kunagi enam neid tagasi, keda meie surma läbi oleme kaotanud. Isa surmaga oli Liisi ainja jüdame, kes teda tõsiseft armastas, kaotanud. Sellest saadik tundis ta enese Duigel nagu ülearu inimese olemat, keda kellegil tarwis ei ole.

Jakobit ei olnud ta sellest õnnetust õhtust saadik, mil ta sealt ära oli tulnud, enam kordagi näinud. Aga unustada ei olnud ta teda ometi wõinud. Minust päewa ega tundi ei läinud mööda, mil tema mõtted mitte Jakobi juures ei oleks wiibinud, ja ometi oli ta wenna ja wennanaise sundusel kauase wastupaneku järele ifka wanapoolse lese mehe kae wastu wõtnud, kes koha peale isa matuse teda enesele najeks tahtma oli tulnud.

— Riisike, kas sa tahad minumajatalituse järelewaatajaks ja minu wäikese tütre kaswatajaks tulla? — oli ta õrnalt, tema käest finni wõttes, küsinud.

Riisi ei olnud temale sel korral sõnagi wastanud, waid poolhirmul tema juurest ära teise tuppa põgenenud.

Teisel päewal oli ta seda lugu perenaisele rääkinud, kuid see oli teda sellepärast noominud ja ütelnud:

— Sa mõtle ka wähegi, mis sa teed? Ega sa enam laps ei ole. Põllu Hendrikut, kellel talu nagu karjamõis iluste wälja on ehitatud, karjamaal paarkümme rammusat lehma söowad ja tallis ilusad hobused hirnuvad, tahad sa ära põlata! Sa oleks ta weel wäga wana mees olewat, ei tea, kas weel 45-aastanegi on. Sa üksainus wäike tütreke. On näha, et sina mehele minna ei mõista; tahad wist wanakstüdrufuks jääda.

— Kui ma teda ei armasta, kuidas ma siis temale saan minna!

— Dota siis niikaua, kui mõni prints tuleb, keda sa armastad. Wõi mina sind wägisi sunnin, kui sa ise oma õnne ei tunne, — oli perenaine pahaselt ütelnud ja siis tema juurest ära läinud.

Sellest saadik oli perenaine temaga alati nagu pahane, ei käskinud teda enam kuhugile minna ega midagi teha, millest Riisi aru pidi saama, et teda siia nii wäga tarwis ei olnud, et nad ilma temata läbi saawad. Riisi kahetses nihiid, et ta seda lugu wennanaisele oli rääkinud, kuid mis see enam aitas.

Wahest mõttles Riisi kuhugile majale siit ära minna, aga kuhu pidi ta minema? Ets koguni wõeraste inimeste juures olnud wahest weel halvem, kui siin.

— Kuu! Riisi, ja ei saa seda wist küll kunagi kahets-
sema, kui sa meie nõuandmise järele teed ja Põllule pere-
naiseks lähed, — oli wend talle kord ütelnud.

— Miks te kõik mind piinate! — oli Riisi talle vastanud. — Põllu Hendrik ei tahagi mind enam. Ta ei ole sellest saadik minuga enam kordagi selle asja üle rääkinud.

— Seda ära küll kardada, et ta sind ei taha. Ta küsis alles minewal pühäl minu käest, kas ja eht oma mõtteid wahetajal oled muutnud ja tema kosja vastu wõtad. Kui ja lubad, siis saadan ma talle sõna ja neljapäewa õhtul tuleb ta sulle kosja.

— Ei, ei ära saada praegu weel mitte, — oli ta wenda palunud.

Ja kuidas ta siis selle järele mitu päewa ja nädalat enesega oli wõidelnud, kuidas ta oli nutnud ja palunud, et keegi teda mõne ime läbi peastaks — aga asjata.

Mis pidi ta tegema? Pidi ta teiste inimeste pärast eluajaks mehe omaks saama, keda ta ei armastanud. Ja ometi ei julgenud ta enam wenna ega wennanaise otsa wadata, nagu oleks ta neile sellega ei tea kui suurrt kurja teinud et ta rikast meest vastu ei wõtnud. Aga wiimaks oli ta ometi nende tahtmist teinud.

See oli sel päewal, mil keegi wanaeit, kes enese Kõlba koolimaja ligidalt ütles olevat ja oma sugulaste pool oli käinud, neile õõjeks oli tulnud.

— Mis see Jakob seal ka peaks tegema, ei tule teine enam jalagagi siia, — oli perenaine wanaeide käest küsinud.

— Mis ta siis seal teeb, valmistab aga pulmade vastu, eks te tea keda isegi?

— Ei ole meie sellest midagi kuulnud. Kedas ta siis wõtab?

— Eks ikka kaupmehe Jõad, keda muud. Meie üleaedne perenaine teadis rääkida, et nad laupäewal juba paari lugemas käinud.

Selsamal õhtul oli Riisi wennale ütelnud, et ta nüüd walmis on Põllu Hendrikule minema ja et ta juba neljapäewa õhtul kosja wõib tulla.

Ja täna oli see neljapäewa õhtu. Wankri mürrin äratas Riisi mõtetest ja ühtlasi kuulis ta ka perenaise hüüdu.

— Riisi, kus ja oled?

Nüüd alles tuli Riisile meelde, miks pärast ta õieti aeda oli tulnud. Ta oli roosifid murda tahtnud, nendest ilusat

kimpu teha ja tuppä laua peale wiia. Niiid kumardas ta, et seda teha, aga käsi wärises nii, et tal see forda ei läinud.

— Liisi! — kõlas jälle perenaije heal.

Koosid jäiwad murdmata. Wägisi rõõmsamat nägu tehes, astus Liisi tuppä. Teised ei pidanud midagi märkama. Ta mõistis juba oma südamewalu teiste eest warjata.

Toas oli juba tuli üles wõetud. Laua ääres istusiwad tema wend, peigmees ja weel üks kolmas wanem meeste-rahwas, keda ta ei tunnud.

Ta teretas peigmeest ja selle feltfilist ja tõttas siis koha kõõki perenaijele appi söõki tegema.

Toas olewad mehed ajasiwad wiina- ja õllepudelite juures lõbusat juttu, kuna mõni nendest iffa wahel wiina wõi õllepudeliga kõõgis käis perenaijele ja Liisile pakkumas.

Wiimaks oli söõk walmis ja laua peale wiidud. Liisi pidi perenaije sundusel ka ühes söõma minema ja oma peigmehe kõrwale istuma.

Waewalt saiwad igauks oma koha peale istuda, kui wäljast käre koera haukumine kuuldu.

— Ei tea, keda nad niiid seal murravad! Kui mõni wiimaks ehk wiguri pärast meie hobuse aia küljest lahti lasseb, — ütles peigmees ja tahtis laua juurest üles tõusta, et wälja waatama minna.

— Mina wõin ju ka minna, — ütles Liisi, ruttu laua juurest üles tõustes ja selleile rõõmustades, et tal niiid wõimalik oli ära minna.

— Söõge peale teie, küll mina lähen ise ja waatan järele, — sõnas perenaine, wõitaldrikut laua peale pannes.

Wastu tahtmist pidi Liisi uuesti laua äärde istuma, kuna perenaine kärnelt ufsest wälja astus.

Ehk wäljas küll kaunis pime oli, filmas perenaine ometi üht musta kogu, kes teda nähes mitte kambri poole ei tulnud, waid warawast aeda lippas.

Arwates, et mõni ehk aiaft õunu warastada tahab, astus perenaine ruttu talle aeda järele ja küsis waljult:

— Kes seal on?

— Mina olen, — kostis tasane heal.

Perenaine ehmatas. See oli tema wenna Jakobi heal ja, tõesti, afneft paistwal walguse kumal tundis ta Jakobi ära.

— Heldene taewas, — imestas ta, tema juurde astudes. — Kust fina ometi nüüd wösel fiia oled saanud?

— Kas see siis nii ime on, et ma wähe hiljaks jäin tulema ja wäga hiline aeg ka wist weel ei ole, sest teil on alles tuled ülewal.

— Jah, meil on ka täna iseäralised wöerad, — wastas perenaine, kes nüüd juba ehmatusest oli toibunud, naeratahes.

— Kudas iseäralised, kes nad siis on? — päris Jakob uudishimulikult.

— Tule siisse, küll ja siis ise näed!

— Sa wöid ju ometi ütelda, — ütles Jakob ja astus afne ligemale.

Mnel oliwad küll kardinad ette tõmmatud, kuid ühest nurgast oli kardin wähe kahelorra jäänud ja sealt wöis selgesti toas olewaid inimesi näha.

Minult ühe filmapilgu waatas Jakob läbi afne siisse, kuid sellest oli küllalt. See filmapilt tegi talle kõik selgeks.

— Kes nad on, ma ei tunne? — küsis ta tumedalt ja astus tuitudes afne juurest laugemale.

— Need on Riisi kofilased. See, kes tema kõrwal istub, on Pöllu Hendrik, tema peigmees, — seletas perenaine rõõmsalt.

— Ja Riisi tahab siis ise hea meelega temale minna, sellele wanamehele — küsis Jakob wärisewal healel.

— Miks ta siis ei peaks tahtma, ega ta isegi enam nii noor ei ole. Inimene peab meheleminemise juures ka sellepeale mõtlema, misjugune elu teda tulewikus ootab. Läheme nüüd tuppa. Küll teised imestawad, kui näewad, kelle ma wäljast leidfin.

— Ma ei lähegi tuppa, waid lähen kohe kodu tagasi, — ütles Jakob filmapilgu mõtlemise järele.

— Oh sa armas aeg, mis aru sul küll ometi nüüd peas on? Kesköösel tuled fiia ja tahad siis kohe jälle kodu tagasi minna. Mis teised sellest arwawad, kui nad seda kuulewad!

— Sa ära räägi seda mitte kellegile, et ma siin olen, ma palun sind. Mul on selleks iseäralik põhjus. Ole hea öde, juhata mulle, kas lakas wõi küümis kuskil heinu

on, kus ma magada saaksin, sest mitte miski hinna eest ei lähe ma nende seltsi.

Perenaine ei teadnud, mis ta pidi tegema. Kui hea meelega ta ka wenna kambrisje oleks wiinud, kust wiina, õlut ja süüa oleks saanud, aga see ei olnud wõimalik.

— Noh, kui sa sugugi ei tule, wägisi ma ju sind ka wiia ei saa, — ütles ta wiimaks kurwalt. Uida lakas on wärsked heinad, redel on sealsamas aia nõjal.

— Küül ma kätte leian. Ma ei lähe ka praegu veel magama, waid kõnnin veel wähe aega aias. Mine sina ära tuppä, muidu ehk tuleb keegi sind taga otsima.

Perenaine seisis ikka veel paigal. Ta ei tahtnud tudagi moobi wenna juurest ära minna ega teda üksi jätta.

— Ma saadan Liisi sind kutsuma, ehk sa tuleb siis, — ütles perenaine terawalt wenna peale waadates, et näha, mis mõju tema sõnadel on.

— Täewa pärast, ära saada mitte Liisid. Ma ei taha, et ta minu pärast oma peigmehe juurest ära tuleb. Ära saada kedagi, ega ütle kellegile, et ma siin olen.

— Kuule Jakob, — ütles perenaine taja ja astus wennale õige ligidale. Ütle mulle tõtt, ega sa ometi Liisi pärast siia ei tulnud, sul on ju ise ilus ja rikas pruut.

— Mis ma sellest nüüd enam ütlen, see ei aita midagi enam. Mul ei ole pruuti ega saa ma ka eluajal naist mõtma, mitte üht ma enam ei usalda, kõik on filmakirjalised ja walelikud.

Jakobi sõnadest kuulbus kibe toon, nii et perenaine imestades tema otja waatas.

— Mine nüüd ära sisse, wiimaks tuleb ehk keegi wälja, — sundis Jakob öde ja astus tema juurest kaugemale.

Kui perenaine tuppä oli läinud, sammus Jakob kiirelt põesaste wahel edasi, kuni kõige kaugemasse aia nurka, kus ta wäikese pingi teadis olewat. Rahutult ja murtult wajus ta pingi peale. Tumedalt wiibis ta waade walgustatud maja akende peal ja walulik ohke tõusis tema rinnast kuuldamale. Nad on õnnelikud. Kõik inimesed wõiwad õnne tunda, kuna mina, ainult mina seda enam ialgi ei saa tunda, sellepärast, et ma temast õigel ajal ei oskanud lugu pidada, — mõtles Jakob kurwalt. Alles nüüd, praegusel filmapilgul tundis ta, kui kallid Liisi temale oli, kuid see oli

hilja, liig hilja. Liisi oli juba teise mõrvoja, läks teisele mehele ja ka Ida oli talle juu fiske ütelnud, et ta teda ei armasta. See oli nelja päeva eest, pühapäeva õhtul. Ida pühitjes oma 18. aastast sünnipäeva. Sellest saadit, mil ta temaga esimest korda tuttawaks oli saanud, oli Ida igal kofkujuhumisel tema wastu nii õrn ja lahke olnud, nagu armastaks ta teda ja oleks walmis tema naiseks saama. Ta mitte üffi Jakob ise, waid ka kõik walla rahwas armastawad seda. Kuid seal sünnipäewa-pidul oli ilus Ida ühe koguni wõera nooremehe wastu liig suurt lahkust üles näidanud ja kui Jakob teda sellepärast oli noominud, siis oli Ida talle trotsiwalt wastanud, et Jakobil mingit õigust ei olewat teda noomida, et ta enam laps ei ole, waid isegi wäga hästi teab, mis ta teeb. Ka ei saada ta siis kunagi liht külakoolmeistrile naiseks minema, kui tal paremaid saada olla.

Siis alles oli ta aru saanud, et Ida teda ei olnud armastanud, waid temaga ainult ajawitteks mänginud ja ilma Idad jumalaga jätmata oli ta sealt ära tulnud. Ta ometi oli tema Ida pärast Liisid unustada püüdnud. Tah, siis alles oli ta aru saanud, et ta Liisiga ühe kalli, truu südame oli kaotanud, keslega ta igal ajal oma rõõmu ja muret jagada oleks wõinud. Kuid weel armas ta purustatud õnne waremeid uuesti üles ehitada ja kõik jälle heaks teha wõiwat. Sellepärast oli ta siis nüüd siia tulnud, kuid siin ootas teda uus, raske lõõk. Siin nägi ja tundis ta, et ka Liisi teda sugugi ei olnud armastanud, sest siis ei oleks ta mitte rikkale wanamehele naiseks läinud. Ta ometi oli ta seda nii kindlalt uskunud, et Liisi teda armastas.

Kõik need mõtted käiswad üksteise järel Jakobi peast läbi. Tema südames mäsjas torm ja walitses pimedus. — —

Kosilased oliwad ära läinud. Kõik maja rahwas magas juba, ainult perenaine ja Liisi ei saanud magama jääda.

Perenaine murdis selleile pead, kas Jakob tõesti Liisi pärast siia pidi tulema ja kas ta ka seda pidi rääkima.

— Ei, see oleks rumalus, nüüd, kui kosilased juba ära on käinud, weel tüdrukut segada, — otsustas ta wiimaks kindlalt. Liisi peab enesele hea ja rikka mehe saama ja ka Jakob

wõib enesele rikka ja weel ilusama naise saada, kui Liisi on. Küll nad üksteise warsti ära unustawad.

Ka Liisi armas Jakobit siit praegu mitukümmend wersta kaugel olewat ja oma pruudi kodus wiibiwat. Oles ta teadnud, et ta temast ainult mõni sada sammuga kaugel oli ja ainult tema pärast seda pikka teed ette oli wõtnud, kuidas oles Liisi siis õnne pärast hõisanud ja rõõmupisaraid walanud.

Ta oli oma peigmehele täna õhtu julgesti tunnistanud, et ta teda ei armasta, kuid see ei olnud selle üle põrmugi pahaseks saanud, waid naeratades ütelnud:

— Ma ei ihka enam armastust. Selle olen ma oma esimese naisega, kes mulle nii wäga armas oli, hauda matnud. Ma tahan enesele ainult hea siidamega, mõistlikku ja tarka eluseltfilist, kes minu tütrekest ostab õieti kaswatada ja majatalitust forras pidada.

— Jah, ka minu armastus on jurnud, ka mina olen oma õnne igawesti maha matnud, niisama kui temagi, — mõtles Liisa.

Tema siida oli raske ja täis rõhuwat tundmust, nagu oles ta aimanud, et õnn, mida ta igawesti kadumaks armas, temale praegu nii wäga lähedal oli ja siiski talle igawesti kadumaks jäi.

VII.

Suures lähedas toas kühawa ahju ees istus Põllu perenaine Liisi ja tudus kärmelt sukka, kuna wäljas tuif üle kõrgete lumehangede keerles ja jääfillud krabijedes wastu atend lõiwad.

Kolmteistkümmene aastat oli Liisi juba Põllul perenaine olnud, kuid oma wälimuse poolest ei olnud ta selle pika aja sees peaaegu sugugi muutunud. Selgesti wõis temas weel endist kahwatanud näo, halli filmade ja musta juuksestega Liisid ära tunda, ehk ta küll wähe kõhnemaks oli jäänud. Ta see ei olnud ka imegi, seisis ju suur talu talitus ja hool kõik tema õladel.

Enese elu üle ei wõinud ta küll sugugi nuriseda. Mees ei olnud talle selle aja sees, mis nad ühes oliwad

elanud, ainuſtki paſa ſõna ütelnud. Kuid tal ei olnud ka ſelleks põhjuſt olnud. Liifi teadis juba iſe igat aſja, mis tarwis teha oli, ilma et ta ſelleks weel mehe käſtu wõi ſunduſt oleks oodanud. Terwes wallas oli ta kui eestujulik pere-naine tuntud. Paljud käſiwad tema juures kanga ſeadmiſe, hanide hauduma-panemiſe ja iſhe ning teiſe aſja pärast nõuu küſimas, ſeſt et tema iga aſja ikka kõige paremine teadis ja igaiht lahkeſti juhatada mõiſtis. Kõik teadſiwad, kui hea ſüda temal oli, kuigi tema näol ainult wäga harwa naeratufi nähti.

— Perenaine, keegi ſõitis hobuſega meie õuue, — ütles tüdruk läwe peale tulleſ.

— Wahetſ ehk tuli Hendrik juba linnalt tagaſi, — arwas Liifi.

— Ei, ſee oli üks naiſterahwas.

Käſtu tõuſis Liifi tooli pealt üles, wõttis suureerätiku üle pea ja aſtus ukſeſt wälja.

Juba tuli wõeras, kes keegi muu ei olnud, kui meile tutaw Luige perenaine, ukſe ees talle waſtu.

— Arwasin kohe ära, et ſina oled, — sõnas Liifi lahkeſt. — Läheme tuppa, wäljas on külm, küll ma laſen poſſil hobuſe reie alla ajada.

— Ei olegi enam nii külm, kui hommikul oli, ilm on juba wähe pehmemaks läinud, ſellepärast julgeſingi ma koduſt wälja tulla, — rääkis Luige perenaine, Liifi järele tuppa aſtudes.

— Iſtu ſiia ahju ette tooli peale, — käſtis Liifi, kui ta perenaiſel märja suureerätiku ümbert oli ära wõtnud, — ja ſiis räägi ka, kuidas ſa kõige jelle aja oled elanud. Ammuigi enam ei ole ſa ſiin läinud.

— Pidin mitu korda tulema, aga ei ſaanud kunagi, — ütles küllaline, kui ta tooli peale oli iſtunud.

— Sul on nii kurb nägu ja muſt rätik peas, ega ometi mõni laps wõi wana kaarel ſurnud ei ole? — küſis Liifi.

— Ei ole küll, aga Jakob i wiſime minewal püha-päewal hauda, — waſtas küſitaw, filmi pühkides.

Nagu aruſaamatalt wahtis Liifi tükk aega wennanaiſe otſa. Alles tüki aja järele ſuutis ta wiimaks küſida:

— Kas ſiis ikka tõeſti Jakob ſurnud on, ei olnud ju kuuldagi, et ta haige oleks olnud.

— Tema pödes juba mitu aastat tiisikut, ehk ta küll isegi aru ei saanud, mis wiga tal oli. Neli nädalat ainult oligi ta päris woodis. Mina olin ka paar nädalat seal teda põetamas.

Liisi filmis paistiwad pisarad, tummalt wahtis ta toa kõige kaugemasse nurka.

— Jah, imelik on küll see ilma elu, — hakkas perenaine jälle rääkima, kui ta nägi, et Liisi midagi ei ütelnud. Ei saanud temast ka naisewõtjat ega kedagi, ehk ma küll teda sundisin ja alati sellepärast temaga pahandasin. Su ta nüüd oli nii loodud, et ta wanapoisina pidi surema.

— Temal oli wiist Ibast nii wäga kahju, et ta enam naist ei saanud wõtta, — rääkis Liisi tasa, rohkem iseenele, kui perenaisele.

— Ibad ei kahetsenud ta küll sugugi, aga seda ütles ta weel haiguseajalgi, kui ma seal olin, et ta sellepärast wanakspoisiks olla jäänud, et sind enesele ei olewat saanud.

— Minu pärast?

Põhjata imestus ja sügaw hingewalu oli nendest sõnadest kuulda.

— Sinu pärast jah! Ega sa seda ka ei tea, et ta sel õhtul, kui sinul kofilased oliwad, meil käis. Minagi ei teadnud sel korral dieti, miks ta sinna tuli. Alles hiljem sain ma seda tema käest teada.

Pramplikult hoidis Liisi tooli seljast finni, kuid ta nägu ei lastnud wähematki märgata, mis südames praegu sündis. Wennanaise sõnad oliwad seal ammu mahamaetud walusad mälestused uuesti elule aratanud. Jakob oli teda ometi armastanud ja alles nüüd oli ta seda teada saanud.

— Ei tea, kas nad õige teine teisele loodud oliwad, wõi mis asi see on, et nad aastate järele weel teine teist taga kahetsewad, — mõtles Luige perenaine. Ma arwasin seda juba siis, kui Liisi sealt nii häkitsest ära tuli, et nendega õiget lugu ei ole, aga et nad teine teist nii armastasiwad, et kumbki teist omal eluajal ei saa ära unustada, seda ei oleks ma kunagi uskunud. Kui ma Liisid ei oleks fundinud Hendrikule minema, wõib olla, oleks Jakob weel praegu elanud. Liisi ei ole oma elu üle küll kunagi nurisenud. See oli rumalus, et ma talle nüüd seda ära ütlesin, mida ma niikaua tema eest saladuses hoidsin. Kuid kas ma seda

uskuda wõisid, et ta nüüd weel jeda enesele nii südamesse wõtab. Ma ei tahtnud teda selle arwamise juurde jätta, et Jakob Ibad taga kahetses. Jah, tõesti, niisugust armastust on meie-suguste inimeste juures küll harwa leida. Mina ei ole omal eluajal niisugust lugu näinud.

Sälle istus Liisi üffi oma toas akne all. Wennanaine oli juba tüti aja eest ära läinud. Wäljas oli ilm pehmemaks muutunud. Tuisk ei keerutanud enam üle hangede. Liisil oliwad sulawardad käest jülle langenud. Üksifilmi wahtis ta akne all saare küljes olewat mustaräästa-kasti, mis puu küljelt lahti oli läinud ja nüüd tuule käes üles ja alla kõikus.

Suba kolmteistkümmend aastat oli ta näinud, kuidas mustadräästad igal fewadel sinna enestele pesa hakkasiwad ehitama. Kuidas nad rõõmsalt wilistades seal sisse ja wälja käisiwad.

Nüüd wiimaks pikkade aastate järele oli talwe tuul ometi sellest lõwast tammepuust kastist jagu saanud, oli ta puu küljelt lahti kangutanud ja ka kasti kokkuliimitud lauad üksteisest kaugemale nihutanud. Nüüd wõis tuul talle igalt-poolt ligi peaseda ja temaga oma tahtmise järele mängida.

Kuna Liisi filmad osawõtmisega lõhutud kasti peale waatasiwad, wiibisiwad tema mõtted kaugel furnuaial wärske hana juures, mille peale nüüd tasakesi pehme walge lumi langes, mille all see nüüd igawest rahulist und puhkas, keda ta kord üle kõige oli armastanud, keda ta weel nüüdki ei saanud unustada.

— Perenaine, kell on juba wiis, kas me ei pea mitte lauda juurde minema? — küsis tüdruk, kes ilma, et Liisi jeda oleks kuulnud, tупpa oli tulnud.

Pikkamisi tõusis Liisi toolilt üles. Esimene kord selle aja sees, mil ta Põllul perenaine oli, oli ta unustanud õigel ajal oma talituse juurde minna.



G e j a m.

Wene keelest W. Grünstamm.

Marie tuli pallilt üli rõõmsalt kodu. Näo järele otsustades, mis õnnest otse hiilgas, pidi tal täna wõitu laialt olema. Wanemad ei näinud teda kodutulekul, sest et nad magasiwad: tütar käis oma sõbranna ja selle tädi seltsis pidul.

Hommikul, kui Marie isa, rikas kaupmees, poodi läts, oli talle ainult üks asi imelik: mitspärast Marie ennast oma toas riidest lahti ei olnud wõtnud, waid riided, jakid, undrukud, korseti, sukad jne. wõerastetoas ühe süa teise sinna toolidele laiati oli pilbunud.

— On wist rõõmu pärast peast segi läinud, — pomises wanamees ja läts wälja.

Kui ta lõunaks kodu tuli, wõttis tütar ta kõige lõbujaamas tujus wastu. Meiu oli praegu nagu pesenud ja punane nagu Krimmi õun. Ka mamma oli rõõmus ja õnneline.

— Kuidas sa, Marie, nii korratult oled läinud, — tähendas isa sõõgituppa minnes — igalpool wedelewad sinu riided.

— Ah, armas papa, pallil juhtus üks kentsakas asi, mida ma ei julge jutustada.

— Mis? Ei julge jutustada?!

— See on . . . kuidas ma pean ütleva . . . seda on halb kõnelda.

Kaupmees wastas küsiwalt naise otja, — see naeratas ja hiilgas: nähtawalt teadis ta juba, kuidas asjad seisawad.

— Kõnele, Marie! Wanemaid ei maksa häbeneda . . . — ütles wanamees, aimates, et tütreaga midagi head pidi juhtunud olema.

— Mõttele, papa! Eila õhtul palus postiametnik Swosdew minu fätt.

— Kõigest? — küsis isa kohkudes. Mis õnn siis see on! Postiametnik!

— Warsti peale selle awaldas insshener Swirin mulle armastust ja tegi ettepaneku.

— Hm. . . — isa jäi mõttesse. -- Waata! . . .

Pidu lõpul ütles mulle ministeeriumi lauaillem Sa-
weljew sedasama: ka tema palus mu kätt.

— Kolm kofilast forraga! — hüüdis papa imestades.

— Ühel õhtul!! — imestas Marie niisama õnneliselt.

— Mis ja neile wastasid?

— Mitte midagi. . . Ütlefin, et ma teie käest küsin.

— Tarf tüdruk. . . Aga kellele ja siis kõige ennem
lähetsid, Marie? — küsis isa tõsiselt.

— Ei tea, papa. Kuidas sina mammaga arwate.
Kellele käsete minna, sellele lähen. Nad kõik on ilusad
nooredmehed, aga kes nendest kõige parem on, seda teate
teie paremine: teie olete minuist wanemad.

— Dige! Ma tahan kõike kolme näha. Kutsume
nad pühapäewaks lõunale. Nad ütlesiwad sulle, kus nad
elawad?

— Jah, igalüks andis nimekaarti ja adresssi. Siin
nad on. . . — ütles Marie, oma peigmehe isa kätte andes.

Wanamees pani kuldprillid pähe, luges nimekaardid
läbi ja ütles tütrele:

— Kirjuta kohe kolm ühesugust kirja: „Auustatud
herra see ja see, mul on au teid pühapäewaks selleks ja
selleks weebuariks kella 2. lõunasöögile paluda,“ ma kirjutan
nendele ise alla.

— Kohe, papa! hüüdis Marie rõõmsaste ja ruttas
käsru täitma.

— Mis sina selle peale ütled, naine? — küsis kaupmees.

— Sumala tahtmine! Mis siin weel ütelda on. . .

— wastas abikaas.

— Walida on ometi tarwis! Terwelt kolm!

— Aga kust me teame, kes kõige parem on? Inimest
on raske tunda.

— Mitte sugugi raske! Üheforraga on näha!

— Igastühest mitte. . . — tähendas naine aralt.

— Igastühest! Ma ütlen igast inimejest sellejärele,
kuidas keegi sööb, ära, mis ta on.

— Kuidas?! — imestas abikaas.

— Jah! Söömise järele. Ma waatan aga, kuidas
keegi sööb ja ma tean kohe, mis lümb ta on.

— Kuidas sellest siis wõib ära tunda?

— Küll ja näeb. . .

— Kirjad on valmis, papa — tuli Marie tagasi, kirjuta alla.

Wanamees kirjutas.

Kui ümbrikud sinni oliwad pandud ja kirjad postikasti wiimiseks tootüdrufu kätte antud, läks perekond lõunale.

* * *

Pühapäew tuli.

Kolme peigmehe pärast oli teisi wõeraid wähe kutsutud, et uusi tuttawaid paremine wõiks tähele panna.

Külaliste kohad määras wanamees ise ära.

Mus insbener Swirin istus otse Marie wastu, postiametnik Gwosden neiuft pahemal, lauauilem paremal pool, wanemad laua otsas ja teised wõerad, neli inimest, kus juhtus.

Wana kaupmees uuris hoolega. Ta ei kuulnud, mis räägiti, aga selle eest nägi ta, mis ja kuidas keegi sõi ja kuipalju jõi.

Marie hiilgas uues sinises ülikonnas ja oli kõigi kosilaste wastu ühewõrra lahke ning küsis nendelt pea üht, pea teist.

Ena waatles peigmehe naise pilgul, oma seisukohalt ja mõtles ka midagi.

Lõuna oli wäga lõbus. Wõerad oliwad kõige paremas tujus, jõiwad palju ning sõiwad palju ja lahkusiwad alles kella 6. ajal.

— Kui wõerad ära oliwad, läksiwad isa, ema ja tütar kirjutusetuppa nõuu pidama.

— Kes sulle kõige enam meeldis, papa? — küsis Marie närwilise uudishimuga.

— Waata, mu armas laps, ütles isa, — ma tegin kõige kolme kohta sõwmise järele otsuse. Kui ma natuke aega waatan, kuidas inimene sõöb, tean ma kohe, mis ta on. Hakkame postiametnikuga peale. Ta jõi kuus klaasi wiina ära ja tormas nagu metsaline kalamarja kallale. Nästawaste armastab ta jowastawaid jookisid ja wäikese palga juures toredust ajada. Temast ei saaks sulle head meest: kõik, mis ma sulle annan — jookis ja sõöks ta toredust taga ajades ära.

Inshener Swirin on weel pahem: pea maitseb ta üht, pea teist. Puutub sealt, uuristab siit, näpib sealt. Ei söönud dieti midagi, aga maitseb igat toitu. Ka see joob palju. Kohe näha, et tal kindluseta iseloom on. Temast saab igalepoole, aga dieti ei armasta ta midagi. Tühi mehe-
kene, usu!

Uga kuaülem — see meeldis mulle. Nähtawaste on ta tubli mees. Wärsket kalamarja kas olgu wõi olemata: ei puutunudki! Wõi kõigest ühe klaasi wiina ja sõi kookisid koorega — kallid söökisid ta ei himusta. Ka ei lobijenud ta lauas palju, nagu teised, waid sõi ilusaste kõhu täis ja jõi parasjagu. Kõigest on näha, et ta wähe-tarwitaw, wagune ja mõistlik mees on. Temale annan ma su hea meelega.

— Ka mulle meeldib ta wäga, papa!

— Wäga ilus: kirjuta talle minu nimel, et kosjad wastu on wõetud.

* * *

Õnnelik lauauülem Saweljew oli warsti ainult jellepärast, et ta peenitesti söökisid iseäranis ei armasta, suure kolmefordse maja ja wärske, rooja Marie omanik. Maja on muidugi kõrvaline asi; peaasjaks jääb ikka Marie, kes nii õitsew ja armas on, et kui teda esmaspäewal suudlemä hakkad, mist küll enne laupäewa õhtut ei saaks järele jätta.



Lõbus sõda.

Benefeelest W. Grünstamm.

Tegevus ei sünni kangel idas, vaid Peterburis. Rahinguväljal ei ole jaapanlasi, ega soomuslaewu, ei ka Wene soldatifi.

Aga selle eest on miinifid, torpedofid, pommifid ja muud lõhkumise abinõufid, mida seeford mitte laewade peale ei lasta, vaid naisterahwa südamesse.

Sõda algas täiesti rahwastewaheliste seaduste järele: esite kuulutati sõda ja kui waenlane ennast pisut oli ette walmistanud, lasti esimene pauk.

Selles jututeses ei leia te ei Jaapani kawalust, ei Inglise kurjust, ega Hiina erapooletust.

Roguni isemoodi sõda! Ilus, lõbus, armas!

Lugu sünnis nõnda.

Ilusa walgete juukstega Weera Iwanowna juurde wõerastetuppa ilmus noor ilus mees Pawel Wassiljewitsch ja ütles, kirglist pilku üle noore naisterahwa kää lastes, natuke segaselt:

— Weera Iwanowna, ma kuulutan teile sõda!

— Hea küll. Ma olen walmis Jaapani soomuslaew olema. Tungige kallale! — wastas neiu kawalalt naeratades.

Neid sõnu kuuldes wõttis noormees taskust wäikese finise sammetiga ületõmmatud karbikese ja hüüdis, seda ettewaatlikult sohwal istutwa neiu põlwele wisates:

— Esimene miin!

Neiu awas karbikese hooletult ja lausus, selles wäikese rubiini ja kahe briljandiga sõrmust nähes, rahulifelt:

— Teie miin läks küll märki, aga ei suutnud laewale auku fisje liitja, õhkulendamisest ei ole juttugi! Niisugused laewad, nagu mina olen, on väga tugewad.

— Siis laseme teise miini, — wastas noormees rahulifelt, neiu teist, punast, niisamasugust karbikest wisates.

— See lõök on tõsijem. Ehk küll weelgi wigastusi ei ole! — naeratas Weera, karbikest awades ja suure briljandiga sõrmust nähes. — Laske edasi!

— Mul ei ole enam miinifid kaasas, — teatas noormees segaselt..

— Kui ei ole, siis sõitke sadamasse ja tooge! —
wastas wastane naerdes.

Noormees mõistis ja nähes, et seda tublit laewa kabe miiniga ei saa õhku lasta, jättis ta pooleks tunniks jumalaga ja sõitis kuldsepa juurde.

Weera pani waenlase uut pealetungimist oodates, suurema iseteadwuse omandamiseks ja nooremehe temperamendi tõstmiseks koduste riiete asemel toreda palliülilonna selga, mis kaela lahtiseks ja käewarred paljaks jättis.

Pawel Wassiljewitsch tuli warsti tagasi.

Neiu ootas teda oma nõiduslike ilu täies sõjariistus, walge kaela ja klassikaliste kättega, mida toredad pitsid ehtisiwad.

— Nüüd lasen ma tugewa miini! — hüüdis ärandiutud armastaja ja neiu leendas karbikene safiiri kõrwarõngastega kätte.

— Ma arwan, see pauf on karbetawam, — ütles neiu rõngaste peale waadates ja karbikest käes keerates ning uue fingituse wäärtust taltseerides.

— Laseme weel ühe miini! — teatas noormees rahuliseft ja wistas neiu le karbikese, kus ilus käerõngas sees oli.

— Kui miin natuke kallim oleks, oleks ta laewale augu sisse löönud, — ütles Weera kurikawalalt naeratades ja pani rõnga kätte.

— Aga teie olete tõesti hirmus tugew soomuslaew!

— Ma ütlesin ju.

Weera pani, oma auustaja kitsikuse üle rõõmustades, rõngad kõrwa ja sõrmused kätte ning waatas peeglisse.

— Uue miinita ei saa siis midagi? — küsis Pawel kurwalt.

— Mitte midagi. Aga te wõite mulle tehtud wigastusi waadata.

Noormees sai märkusest jälle aru ja ruttas rõõmsaste oma neiu toredat kaela suudlema.

— Ei, ei! Mitte siia! — tõrjus neiu kelmikalt wastu. Ainult neid kohti wõib suudelda, kuhu miinid külge jooksiwad!

Mees pidi sõna kuulma ja ainult klassikalisi käsa, kus miinid hiilgasiwad, suudlema.

Kõrwa ei suudelda, need musud teewad naisterahwa kurdiks ja kurjaks. Kõrwarõngad oliwad küll kallid, aga kõige tänamatamad miinid.

Kui Weera oma auustaja argtuse ja segaduse üle fiiltsalt oli lõbutsenud, pakkus ta talle theed ja saatis ta siis uulitsale, homme aga uut pealetungimist algada lubades.

* * *

Pawel Wasiljewitsch on väga rikas ja sellepärast ei teinud kulud talle iseäralist muret.

Teda wihastas ainult see, et ta naisterahwast jagu ei saanud. Ta oleks neiule muidugi niisamapalju kinkinud.

Uga ei olnud midagi parata: järgmisel päewal tuli suuremate miinidega ilmuda ja soomuslaewa igaltpoolt forraga lastma hakata.

Neiu oli väga wisa wastu seisma. Ei briljantidega ehitud taskufell, ei liblikufujuline brosche, ega pärlifett — mingi asi ei suutnud ta kurjale südamele auku sisse lüüa.

Tuli terve laewastikuga waenlasele kallale tormata ja ahnele neiule suur suurte rubiinide ja briljantidega sõrmus kätte wisata.

Sel wiimasel miinil oli imeline mõju! Soomuslaew lendas forraga õhku ja langes oma klassikaliste kättega wastasele kaela.

— Noh, kas oled nüüd rahul? — hüüdis Weera pärast sadat meeletut muisu.

— Täiesti weel mitte!

— Siis muretse uusi miinifid!

— Weel!

— Weel! Minu ahnus on suur!

— Uga, preili, kui see nõnda edasi läheb, siis ei anna mu rahaasjade minister mulle enam raha. See on liig kallid sõda!

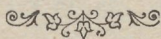
— Kõik, mis hea, on kallid.

— Tean.

— Kui tead, siis sõida uusi miinifid tooma. Ma ootan seni.

* * *

Dodata-lubamine andis noorelemehele tiitwad ja ta ruttas jälle kuldsepa juurde neiu südame tarwis uusi miinifid ostma.



K e w a d e.

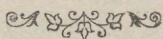
W. Grünstamm.

Ja taganemas talweöö nii tume,
Ta walitsus ja wõim on raugemas,
Sest püha päike, taewa kuningas,
Käib kõrget rada, häwitades lume

Ja loodus. ta saab uue noore jume.
Ei tuul, mis raagus kaski raputas,
Nüüd enam tantsi tuisul tänawas,
Waid õhk on kewadine, soe ja sume.

Nii kosutawalt kostab metsamüha,
Nii lahkelt helgib kõrgel lōo heal,
Kui üle ilma woolab koiduwalgus!

Nad kuulutawad: Tõusemisepüha
Ontulnud jälle! Koit, mis kumab seal,
On uue, õitswa armuõnne algus.



Tööperemees.

H. Ortmann.

Pärnatüla talu ruumitas elutoas oli peremehe ja perenaise wahel väga pikk ja tõsine läbirääkimine käsil olnud. Nad oliwad ligi kolmkümmend aastat abielus, aga esimest korda oliwad nad nii ägedaste kokku põrganud.

„Ja ma ütlen weel lord,“ hüüdis Peeter Toom, „ta läheb Nikolai Weltmannile ja ei kellegi muule. Kas ma oma tütre selleks kaswatafin, et ta mulle ninanipsu lasseb ja mind weel mu wanaduse-päewil sõnamurdjaks teeb? Nikolai on kõigiti tubli mees, kellest keegi midagi halba ei wõi öelda, — ja mis peaasi on, ta pärandab terwes ümbruses kõige parema talu.“

Perenaine Kata kuiwatas põllenurgaga filmi ja ütles wagušalt :

„See on ju kõik väga hea, aga kui ta teda ei armasta.“
Peremehe kannatus oli katkemas.

„Zäta ometi niisugune loba!“ karjus ta. „Niisugune uutmoodi edemus! Kas meie üksteist armastafime, kui meie abielusse astufime? Siis olivad teistsugused ajad ja kui isa oma lapsle ütles: Seda wõi seda olen ma sulle wälja walinud, siis ei olnud sõnagi wasturääkimist. Kõige wähem oleks weel mõnel emal meelde tulnud wähele rääkida ja niisugust põitpeaga last toetada! — Juudas teab, kelle läbi niisugune mood maksma on hakanud!“

Perenaine Kata õhkas ja ei lausnud enam sõnagi. Peeter Toom wotas natukene aega wastust; sest ta ei olnud oma wiha weel küllalt lahutanud, ja et ta naine talle seda rõõmu ei teinud, teda jellejuures aidata, siis algas ta ise uuesti :

„Teie olete minu selja taga ehk juba mõne parema wälja walinud — mõne niisuguse kerjuse, kellel enesel läbisaamisega häda on ja kellel midagi suhu ega patta panna ei ole? Kuidas? Ma paneks imeks, kui temal ka juba oma salajane peigmees ei oleks, nagu teiste Riisjal!“

„Zah, isa!“ hüüdis korraga hele heal ahju kõrwal olewa pingi poolt, kus perekonna noorem wõsu, kuue-aastane Kristjan istus, „Kreeta on ju meie tööperemehe Hendriku pruut. Ma nägin, kui Hendrik tal eila laudas ümber kaela finni wõttis ja talle palju suud andis. Nad ei teadnud, et ma seajõgianuma taga istusin ja kõike nägin.“

Kui wälk peremehe ees sisse oleks löönud, ei oleks ta mitte rohkem kohmetanud wõinud olla, kui jessel filmapilgul. Ta nägu, mis juba muudugi hästi punane oli, oli nagu punase riidega üle tõmmatud ja ta käed läksiwad ruskaske, nagu tahaks ta kedagi maha liiata. Ka perenaine oli lapse ettewaatamata sõnade juures väga ära kohkunud ja ta kärwas lapsle, et see wait oleks. Aga see sai temale enesle äraandjaks, sest nüüd pöördus peremehe wiha tema poole ja ta karjus, et mis see peab tähendama, mis tema selja taga õiendatitse. Perenaine nägi ära, et salgamine nüüd asjata oleks ja saatis poisikese karmil toonil wälja ning ütles mehele siis paluwalt :

„Ära ole ometi wihtane, wanamees, ja ära mürista sellepärast, kui Kreetal mitte julgust ei olnud sulle kõike koha üles tunnistada! Kas Hendrik tubli, usin ja õiglane mees ei ole?“

„Ah fiis nii on lugu?“ pööratas wanamees. „Siis minu raha tahetakse. — Aga küll ma teile näitan, et mina niisuguseid tempa ei kannata, ja Kreeta peab tunda saama, kes jelles majas peremees on — jina wõi mina. Salmmaid olgu see poisinäru majast käinud ja kolme nädala pärast on Nikolai Weltmanniga pulmad, nii tõesti, kui mul Peeter Toom nimi on.“

Tugewaste rusikaga laua peale pöörutades finnitask ta oma sõnu ja waatas naisele niisugusel wihasel pilgul otsa, et see enam sõnagi ei julgenud lausuda, waid käed kokku pani ja südamepõhjust palwe oma lapse pärast Taewaisa poole saatis. Toom aga läks suure kapi juurde, käänas selle suure kolinaga lahti ja wõttis rahakotist, mis teiste asjade wahel oli ära peidetud, peotäie hõberublasid. Siis pandis ja mütti pähe ja läks rutuste sammudega toast wälja, ust enese taga finni pöörutades.

Nagu korraliku peremehe kohus, läks ta kõige pealt talli hobuseid waatama, ja kui ta seal kõik korras leidis olewat, fiis sammus ta heinamaa poole, kust heinu kodu weeti. Ta teadis, et ta oma tööperemehe ja ka oma tütre sealt eesti leiab. Tema Kreeta, priske üheksateistkümnene aastane, kelmikalt waatama pruuni filmadega ja helekollaste juustega tütarlaps oli koorma otsas, kuna ilus, sihwaka kehaga sulane Hendrik talle heinu kätte andis. Nad naeriswad ja naljatasiwad, nii et nad wana Toomi tulekut tähelegi ei pannud. Alles fiis, kui see nende ees seisisk ja karmilt ütles: „Wäta järele, Hendrik, mul on sulle midagi ütelda,“ ehmatasiwad mõlemad wäga ära ja sügaw puna kattisk Kreeta nägu ja kaela.

„Mis on, peremees?“ küsis Hendrik rahulikult, enast wigla najale toetades, sest kui ta ka nägi, misugune nägu wanamehel oli ja et see midagi head ei tähendanud, ja kui ta süda ka nii pekisk, nagu tahats ta lõhkeda, fiis ostas ta ometi pealiskaudselt rahuliseks jääda.

„Ma tõin sulle su pasga ühes. Siin ta on. Töö kingin ma sulle! Tee, et sa mu heinamaa pealt minema lähed ja ära sa enam oma jalga minu majasse pista.“

Sulase nägu oli kahwatanud kui furnul ja tal ei tulnud sõnagi juust. Kreeta aga karjatas walju healega:

„Jä! Jä! Mis see tähendab?“ ja ühe hüppega oli ta koorma otsast maas ja isa juures, kelle käest ta püüdis kinni wõtta. Toom waatas wälkuwa filmadega ta otsa ja tõstis ruusika ähwardawalt üles.

„Ära lausu mulle jellest enam sõnagi, muidu käib su käsi halwaste ja ma õpetan sind siinsamas kõitide inimeste nähes oma isa auustama! Ma arwan, teie teate mõlemad, mitspäraast Hendrikule palk wälja maksetakse. Ja nüüd, käi minema! — Ma ei taha selle kohta enam sõnagi kuulda.

Selle wastu ei maksnud midagi rääkida ja wärisewate huultega pani Hendrik wigla ära. Paberit rahaga, mida Toom ikka weel pahemas käes hoidis, ei wõtnud ta aga wastu. Pärani laialt-aetud filmadega ja ahastus näol, waatas Kreeta pealt, ja kui ta nägi, et Hendrikul tõesti mõte on minna, haaras ta tal, isast hoolimata, kaela ümber kinni.

„Ära jäta mind mitte ükfinda, Hendrik, ma palun sind, ära mine ära!“

Aga enne kui noormees midagi wastata sai, oli isa raudne käsi ägedalt tütreft kinni haaranud ja ta kallimast eemale kiskunud.

„Kuidas sa, huttaläinud plika, oma häbematuses ometi nii kaugele tihkad minna!“ karjus ta, kuna ta käsa jälle rusikasfe tõmbas ja tütarit liüa tahtis. Dota, küll ma sind õpetan. —“

Ainult Hendriku rutuline wahelkargamine, kellele raske hoop osaks sai, kaitstes tütarlast toore peksmise eest. Hendrik aga seisis mehelikult rahulikult peremehe ees ja ainult heale tasane wärisemine andis ta sisemisest äritusest tunnistust, kui ta ütles:

Sa wõid mind ära saata, kunas sa tahad, sest sina oled peremees ja mina teenija, kes sõna peab kuulma. Aga oma tütrele ei tohi sa midagi teha, seda ma ütlen sulle, sest muidu wõin ma tarwilise auupakkumise ära unustada. — Ja nüüd, Kreeta, ela hästi: Ma jään sulle truuts ja armastan sind oma wiimase tunnini — sest ma tahan sellega rahul olla, kui sa wahete-wahelgi minu peale mõtled!“

Ta andis tütarlapsle kätt, ilma et isa teda sellejuures oleks tahtistanud, ja sammus siis pikkamisi ja raskete sammudega, nagu keegi, kellel ränk koorem kanda on, üle heinamaa küla poole. Kreeta langes waljuste nuttes heinte peale kummuli ja poolwaljult wandudes läks peremees teiste tööliste juurde.

II.

Sellesama päewa õhtul käis kohutaw sõnum külast läbi. Peremees Toom oli linnast kodutulekul ära tapetud ja nimelt küla ees olewas kuusikus, kus weel keegi kordki metsawargaid, hulguiseid ja rööwliisi ei olnud näinud. Üks woorimees, kes õõsi sedasama teed oli sõitnud, oli heledal kuuwalgel musta kogu tee peal näinud, ja kui ta paarikordse hüüdmise järele wastust ei saanud, oli ta jüdamerindu wõtnud ja maaslamejale, kes nähtawalt eluta oli, liginenud. Kõle oli ta ehmatuse, kui ta maaslameja Toomi ära tundis, kelle suurest peahaawast weel werd woolas ja kes kange oli nagu furnu. Suure waewaga oli ta haawatu wanftri peale saanud ja kodu wiinud, kus kaebamisel ja hädaldamisel otja ei olnud. Minutene sulane, kes nüüd talus oli, pidi kõhe ratsahobusega linna tohtri järele sõitma, ehk küll kõit, kes haawatut näinud, kindlaste uskusiwad, et see ilnaaegu on, sest ega tohter furnuid elusse ei saa äratada.

Seda ei suutnud tohter küll mitte, aga ta ostas minestuses olejat elusse äratada, ja Toom oli ainult minestanud, ehk küll ta haaw küllalt raske oli, et ta tema sarnase tugewa inimese elu lõpetada. Haaw õmmeldi ja mähiti kinni, ja siis anti Toomile kõitsugu waluwähendawaid rohtusi, sest et ta palawikus nagu meeletu oli. Aga ta väga terve keha sai imekspanemise-wääriliselt ruttu kõige suuremast hädast wõitu. Kui teisel päewal paar ametnikku külaste tuliwad, wõis ta juba, ehk küll tasase healega, midagi tunnistada, mis ametnikkudele nende ülesande küllalt fergeks tegi.

„Ma lätsin kuusikust läbi,“ seletas ta, „seal kargas korraga niisugusel kohal, kus kuu selgesti puude wahelt paistis, üks pikk mees mulle wastu, kes kõhe mu kõrist kinni haaras ja mulle ühe terawa asjaga, mis tal käes oli, pähe lõi, nii et mu mõistus segi kippus minema. Ma wõtsin kõik oma jõuu kofku, ja et ma selleks juba liig nõrk olin, et kallalekippujat

eemale tõrjuda, siis waatafin ma talle vähemalt terawalt otša, ja eht tal küll nägu mustaks oli määritud, tundsin ma ta siiski ära ja hüüdsin:

„Kase olla, Hendrik! Ma tean, et sina oled — ja kui ja mu ka ära tapad, tuleb see ometi awalikuks!“

„Koh, kui ja mu ära tundsid, seda parem on siis,“ urises ta ja sel filmapilgul nägin ma ta käes jälle midagi wälkuwat. Mu filmade ees oli kõik sinine ning kollane ja sellest, mis siis tuli, ei tea ma mitte midagi muud, kui et ma siin omas jängis üles ärkasin ja waewalt sõrme liigutada jõuan.“

Rahast, mis Toomil ühes oli olnud, ja see oli suurem summa, ei puudunud mitte kopikutki.

Uurimine algas ja Toomi endine tööperemees Hendrik Wille wõeti finni. Tema kättesaamine ei olnud mitte raske, sest ta wiibis kodukülas oma wana ema juures. Talle näitas see küll iseäralik, kui politsei-ametnik ta wangi wõttis, aga ta olek ei awaldanud hirmu ega ehmatust. Kuritööst, mis Peeter Toomi kallal oli korda saadetud, ei olnud selles külas weel midagi kuulda ja et ka politsei-ametnik sellest sõnagi ei lausunud, mispärast ta Hendriku finni wõttis, siis lastis ta wana ema tal julge meelega minna, lootes, et ta effitombel finni wõetakse ja et see pea awalikuks tuleb, ning arwates, et ta poeg midagi kurja ei ole teinud.

Uga pea pidi ta nägema, et ta effinud oli, sest Hendriku käsi hakkas halvaste käima. Küll salgas ta iga süüdi, aga paljugi tuli awalikuks, mida ta palja salgamisega tiuhjaks ei saanud teha. Kõigepealt oli ta peremehe tunnistus, mille peale suurt rõhku pandi, ja peremees kinnitas, et ta Hendriku näo, kaju ja heale selgesti ära tunnud ja et sellejuures kahelda ei maks, et tema see oli, kes talle kallale tungis ja teda haawas. — Rahtlaseks tegi teda ka ta ahwardus, mis ta heinamaal oli awaldanud ja mida ta salata ei saanud, ja peale selle ei saanud ta selgeks teha, kus ta sel õhtul, mil kuritöö oli korda saadetud, wiibis. Kui temalt küsiti, oli ta häbelikult punaseks läinud ja oli siis seletanud, et ta väga äritatud ning kurb olnud ja otstarbetalt ümber hulkunud, kuni ta öö tulekul ühe rändawa käsitöölisega kokku puutunud, kes teelt ära olnud effinud ja Hendrikut palunud teda õigele teele juhutada. Seda olla ta ka siis teinud, ja et see käsitööliline väga tark ja hea südameline inimene näida-

nud, siis olla ta temale oma õnnetusest ja südamevalust rääkinud. Et rändaja väsinud olnud, istunud nad jutuajamise ajal tee ääres kraawi kaldal ja viimaks olla ta rändajat raudteejaama saatnud, kuhu nad fella kafe ajal öösel jõudnud, sel ajal, kui haawatud peremees ju ammu leitud oli, nii et kuritöö palju warem korda saadetud pidi olema. Kui seda seletust oleks ustud, oleks Hendrik peastetud olnud, aga see'p see oli, et peale ta ema ja Kreeta seda keegi ei uskunud. Ka weel palju teisi ja iseenejest koguni tühiiseid asju, mis uurija-kohtunik ja teised herrad wäga suure terawuse ja kawalusega wälja oliwad nuhkinud, arwati Hendrikü süü tunnistuseks, ja et ta selgeks ei saanud teha, kus ta kuritöö kordajaatmise ajal oli olnud, siis tuli ta asi kohtu ette harutada.

Wahaeajal oli Toom paranenud, aga koguni terweks ta ei saanud. Ta oli nüüd wagune, sõnaaher mees, kes mõnikord wägisi oma mõtted kofku pidi wõtma ja kes enamiste kurwameelselt enese ette maha wahtis. Teatud õnnetust päewast saadik oliwad ta majast rahu ja õnn kadunud, sest Kreeta oli nüüd weel kangekaelselt kui enne selle wastu, et teda rikka Nikolai Weltmannile taheti panna, ehk küll nüüd ka ta ema seda soowis. Tütarlaps jäi sellejuurde kindlaks, et Hendrik mõrtsukas ei wõinud olla, kui ta isa teda ka sada korda ära tunnud arwas olewat. Ta oli sellejuures julge, et Hendrikü süütaus selgeks saab, ja et kohus ta hülgawalt wabaks mõistab, ja ta oli wanumata kindlalt otjustanud teda ta õnnetusest hoolimata südamest armastada ja talle truuks jääda.

Uga mis Hendrikü wabaks mõistmisesse puutus, siis pidi ta nägema, et ta enmast oma lootustes täiesti oli petnud, sest ehk Hendrik küll ka kohtu ees oma ilmsüütust tõendas ja ehk tal küll tubli adwokat oli, kes tõite oma osawust tarwitas, et teda peasta, oli see ometi asjata. Kui kohus pika nõuupidamise järele oma otsuse, neli aastat wangistust, kuulutas, ajas Hendrik enese sirgeks, sirutas parema käe taewa poole ja hüüdis walju, pühaliku healega:

„Nii tõesti, kui Sumal mind aitab — ma olen ilma süüta!

Uga see ei aidanud midagi — ja ta wiidi wangi-majasse. Sealt kirjutas ta emale kirja, mille lõpul seisis:

„Ole julge! Küll Sumal mind aitab!

III.

Kaks aastat oli mööda läinud. Kuritegu oli peaaegu ära unustatud ja ka Hendriku kodukiilas ei kõnelnud palju keegi sellest, peale ta õnnetu emake, kes hana poole warisemas oli. Seal tuli ühel päeval keegi korrapäraliselt riides noormees Hendriku kodukiila wäikse joogimajasse, lastis enesele pudeli õlut anda ja hakkas joogimajapidajaga juttu ajama.

„Kas ei ela siin üks noormees, nimega Hendrik Wille?“ küsis ta. „Ma sain temaga kahe aasta eest tuttawaks, kui ma siit läbi läksin, ja ta oli wäga mu meele järele. Et ma nüüd siit ligilähedalt mööda läksin, siis mõtlesin ma teda üles otsida.“

Kõrtsmik jutustas talle nüüd muudugi terve loo ära. Minult Heindriku seletuse täpsitöolisest jättis ta wälja, võib olla, et see talle seletamiseks liig tühine näitas, ehk oli ta selle ära unustanud. Wõeras kuulas sõnalausumata pealt ja näitas sügawaste liigutatud olemat. Kui kõrtsmik jutu lõpetas, raputas ta pead ja lausus:

„Kui nad wiimaks ilmsüüta inimese hukka mõistiwad. See mees ei näinud küll mõrtsuka järele wälja, ja weel wähem niisuguse waleliku moodi, kes kuidagi tõtt ei tunnista.“

Ta jõi oma pudeli tühjaks, maksis ära ja läks kõrtsmikult naabrikülasse teed küsides minema. Sõtu oli juba käes, kui ta sinna jõudis. Kõrtsis oldi wäga rõõmus, kui ta see seltskond, kes seal koos oli, kõige peenem ei olnud. Peasoja etendas päiwiti tööltäija Endel, wastik pois, metsiku wäljanägemisega, kelle waade luuraw ja rahutu oli. Ta oli kartetawa salakütina tuntud, mille eest teda ka paar korda oli karistatud, ilma et see teda oleks parandanud. Kõit kartiwad teda ja keegi ei tahtnud temaga õieti tege- mist teha. Oli tal aga raha — ja taewas teab, kust ta seda mõnitorid sai, siis oli ta wiina ja õllega wäga helde, ja joogimajades leiawad helled inimesed ifka hea meelega kaasapurjutajaid, kui neid ka muudu põlatakse ja wihatakse. Wõera tulek äratas muudugi kõhe tähelepanemist, aga et ta hästi wälja nägi ja wiisatas ning lahke oli, siis tehti talle ühe laua juures aset.

Ei wälbanud kuigi kaua, seal oli wõeras nagu koge- mata jutu Hendrik Wille kuritöö ja teda hukkamõistwa kohtu-

otsuse peale pöörnud. Päewilise Endelile näitas see jutuaine wastumeelt olevat ja ta piüidis midagi muud kõne alla wõtta, aga teistel oli see lugu just paras ja igaüks nendest jutustas, mis ta jutustada teadis. Wõeras oli pealt kuulates ifka enam mõtetesse wajunud, korraga tõusis ta istmelt üles ja ütles:

„Nüüd olen ma kindla otsusele jõudnud, et see õnnetu mees tõesti ilma süüita on, ja ma loodan, et ma ta kohtumiskubele seda selgeks suudan teha, sest ma olen see käsitööline, kellega ta sel õhtul koos oli, ja kõik, mis ta sellest rääkinud, on farwa pealt tõsi.“

„See kõik on wale, pettus. Ja kuidas tahate seda nüüd weel selgeks teha, nüüd, mil sellest rohkem kui kaks aastat mööda on? hüübis Endel, rusikaga wastu lauda põrutades.

„Ma loodan küll, et ma seda selgeks saan teha,“ ütles wõeras rahulikult, kuna ta Endelit terasemalt filmitjes. „Mul on wiisiks wõetud, et ma oma käikudel päewaraamatut kirjutan, kuhu ma kõik üles tähendan, mis mulle tähelepanemise-wääriline näitab, ja mul on selgesti meeles, et ma Hendrik Willega kokkupuutumise kuupäewa ja mõnda muud üles tähendasin. Ma arwan, et seda tumma tunnistajat natukene usaldatataks, ja ma lähen kohe teele, et raudteel weel sel ööl oma kogu saada, kus see päewaraamat on. Kui kõik hästi läheb, siis saate mõne aja pärast Hendrik Wille wabakslaskest kuulma.“

Ta pidi juba wälja minema, seal pakkus Endel, kes korraga väga lahkest oli läinud, ennaft temale saatjaks, et teda kõige õigemal teel juhataks. Wõeras lükkas ilma pikema rääkimiseta selle pakkumise tagasi ja läks. Kuna teised kõrtsisolejad elawalt selle uue, kuulmata juhtumise üle rääkisiwad, läks Endel nendest tähelepanemata wälja ja oli warsti ööpimeduses kadunud.

Et suurema tee peale wälja saada, pidi wõeras sellest kuusikust läbi minema, kus kahe aasta eest Beeter Toomi kallal kuritöö korda oli saadetud. Wõeras oli mõned sammud pimedal teel edasi astunud, kui ta enese taga tasaseid sammusi arwas kuulwat. Lähemal filmapilgul kargas keegi ta kallale ja midagi läikawat, mis wiist ta pead pidi wigastama, käis läbi õhu. Ei oleks ta joogimajast äratulemisest saadil midagi sarnast aimanud, siis oleks kallaletungija

plaan täide läinud, kuna ta nüüd ennast kõrwale teadis hoida. Ta oli julge ja agar mees, kes põgenemise peale ei mõtelnud. Ta kepp ja tugew rusikas olivad tublid sõjariistad, mis isegi tubli wastasele kardetawad mõisiwad olla, ja lihkise, kui ta wäga ägeda mõitluse järele lamas õõsine kallaletungija korijewalt hingates ja raskesti haawatult maas.

Kallaletungija ei olnud keegi muu, kui Endel. Et oma endise kuritöö awalikustulekut mõimatuks teha, oli ta uut tahtnud korda saata, ja ainult käsitöölise julgus ja jõud oli ta nurjatu plaani kordasaatmist takistanud.

Weel jelsamal ööl wiidi raskesti haawatud kurjategija wangimaja haigemajasse. Ammuuagse purjutamise läbi ärarikutud kehās oli haawapalawik wäga suureks läinud, nii et wangimaja-waimulik teda surma wastu ette pidi walmistama. Surmahirmust piinatud, ärkas jüdametunnistus temas elusse ja ta tunnistas kõik üles.

Ta oli teadnud, et Doom linnast suurema rahajumaga tagasi tuleb, ja et seda enesele saada, oli ta kuusikus tema peale ootanud. Ta ei olnud aga oma eesmärgile jõudnud, sest kui ta Doomi maha oli löönud, oli wantri müürin ta põgenema kihutanud, ilma et ta raha kätte oleks saanud.

Niisuguse tunnistuse peale ja käsitöölise päewaraamatu järele pidi Hendrik — ilmsüüalt hukka mõistetud — nüüd koha wabaks lastama, ja Peeter Doom, kelle walearwamine waele mehe õnnetuse juures süüdi oli, püüdis oma rasket süüdi jõudu mööda jälle heaks teha. Tema ise oli see, kes ennem põlatud tööperemehele nüüd oma tüdart nagu kannatatud ülekohtu lepituseks pakkus ja pea peeti külas suure lusti ja rõõmuga Hendriku ja ta wahwa Kreeta pulmi, kes kõik isa katsed, teda teisele mehele minema sunnida, tühjaks oli teinud ja oma Hendrikule truuts oli jäänud.



Geel.

W. Griinstamm.

Üks neiu waatles pilwe,
Kust helkis äitene.
„Oh taewake! Pilw tõuseb
Su otse ülesse!“

„Mu neiu, et tõuseb ta üles,
Ei seda karda ma:
Kui alla ta ei tule,
Ei siis me märjaks saa.“



M a l l a.

Amerika kuulutus. Kõwa terwise ja tulise iseloomuga noormees otsib ilusat ja mehist neidu kaasaliseks finnisel waadis Niagara kosest allasõitmiseks. Maks waadistõidu eest on kakskümmend-tuhat dollarit ja reis on otsitawale isikule ühtlasi ka pulmारेisiks.

— **Nõu.** Olga, teie ei ole weelgi mehel, aga olete kakskümmendneli aastat wana. Minge herra Kuusele, ta on tubli mees! — Tänan nõuu eest, aga seda tarwitan ma ainult siis, kui herra Kuusk mulle ise nõuu annab seda teha.

— **Kaupmehed.** — Teie kauplus seisab pühapäewiti finni, aga teie wõistleja kaupleb! — See ei tähenda midagi — tema saab ainult siis kaubelda, kui meie pood finni on.

— **Asjata.** Neiu: — Ah, teie olete tüütu inimene. Noormees: — Kuidas nii? Neiu: — Mina armastan waielda, aga teie kiidate alati järele!

— **Perekondlik etendus.** Naine: — Sa oled metsaline, närakas, piinaja, kitsipung, loll — lühidalt kõlwatu inimene. Sinust ei saa mulle ialgi selle tegijat, mis mu esimene mees tegi.

Mees: — Mis su esimene mees sulle siis tegi?

Naine: — Ta suri nädal pärast pulmi ära ja pändas mulle 10-tuhat rubla.

— **Politseis.** — Pristami-herra, ma kaotasin passi ära. — Mis pagan te siis ise politseis otsite! Dodate, kui linnawaht toob.

— **Mis siis?** Nein: — Kui te mind kosida tahate, siis peate mammale meeldima.

Noormees: — Aga kui ta arwama hakkab, et ma teda armastan! Mis siis?

— **Kergem.** — Mikspärast ja enesel tats pruuti pead, Hans?

— Sellepärast, et tahe pruudiga kergem on riielba, kui ühe naisega.

Mulitsal. Noormees tuleb noore, ilusa, wõera neiule juurde.

— Tere, Marie, kuhu te ruttate?

— Esiteks ei ole mu nimi Marie, waid Anna, ja teiseks ei wõi teil sellega midagi asja olla, kuhu ma ruttan.

— Asjata mõtlete nõnda: kui mul sellega, kuhu te ruttate, tegemist ei oleks — ei oleks ma teilt seda küsinud.

— Aga mispärast te seda siis tahate teada?

— Wahest wõitsime üheskoos rutata.

— Mis te sellega tahate ütelda?

— Ma tahaksin teie kawaleriks saada.

— Kui kauaks?

— Niikaua, kui te mind oma ilusa isiku kõrwal oskate finni pidada. Kas wõi termeks eluajaks.

— Teie huwitate mind. Mis te mulle tahate pakkuda?

— Pakkuda mitte midagi, waid saada tahaksin ma teilt, Anna.

— Mida?

— Nurgakest teie südames, wäikest toakest üürida.

— Aga kuipalju te mulle maksate?

— Mafk on ruumi suuruse järele, mis te mulle annate.

— Aga kui terve südame!

— Seda ma ei nõua.

— Mikspärast?

— Mul on nii suure korteri tarwis wähe raha.

— Nurfasid ma aga ei anna.

— Rahju!

— Wõtke kõit, wõi mitte midagi!

— Ütskõit, aga ühel tingimisel.

— Misjugal?

— Kui te sellejama üüriga lepite, mis ma nurga eest oleksin maksnud.

— Hea küll . . . wast ka . . . Aga ma teatan teile, et ma teid niipea, kui kasulikum üürnik tuleb, korterist wälja ajan.

— — — — —

Meiu ja noormees naeratafiwad ja läffiwad teineteisel käe alt finni hoides edasi.

Uudised. — Niisa, kas uudiseid on?

— On: — kats mut ülikonda.

Dotamata pööre. Ema astus sel filmapilgul tuppa, kui muusikaõpetaja tema täisealift tüdart, oma õpilast, suudles.

— Herra Peters, makske mulle koke kümme rubla, — ütles ema.

— Mille eest?

— Tunni eest saate wiis rubla, aga mu tütre musu maksab wiisteistkümmet. Mõistate?

— Wabandage, seda ei tulnud mulle meelde, — wastas õpetaja segaselt.

— Siis pidage seda aga edaspidi meeles.

— Igatahes on see aga pisut kallis: edaspidiste musude eest ei taha ma peale rubla maksta.

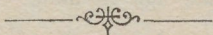
— **Tõsiselt.** — Teie süda on waba, Olga?

— Waka küll, aga mitte waba-armastusele.

— **Tsirkuses.** Noorpaar istub tsirkuses. Mees on kurb, naine — hiilgab. Etenduseplatstil tantsitatakse karu. Karu tantfib rõõmsaste ja hoolega.

— Karl, Karl! Waata, kui ilusaste karu tantfib! — hüüab naine.

— Mis temal wiga tantfida, — wastab abikaas tumedalt: — ta ei ole ju abielus.



25

Ar 904
Reinvald, M